

El tràfic d'espècies en perill d'extinció

Un anàlisi des de la perspectiva de la Green Criminology

Treball Final de Grau
Grau de Criminologia 2017-2018
Estudis de Dret i Ciències Polítiques
Universitat Oberta de Catalunya

Estudiant:
Elisabet Jiménez Perdigones
Director:
Dr. Marc Balcells Magrans

Aquesta obra està subjecta a una llicència de [Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 4.0 Internacional de Creative Commons](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

“En el jardín del Paraíso, bajo el árbol de la sabiduría, crecía un rosal. En su primera rosa nació un pájaro; su vuelo era como un rayo de luz, magníficos sus colores, arrobador su canto. Pero cuando Eva tomó el fruto de la ciencia del bien y del mal, ella y Adán fueron arrojados del Paraíso y de la espada del ángel cayó una chispa en el nido del pájaro que le prendió fuego. El animal murió quemado, pero del rojo salió volando otra ave, única e idéntica:

El Ave Fénix.”

(Christian Andersen)

RESUM

La perspectiva de la Green Criminology és un enfocament que neix de la confluència entre la Criminologia tradicional i la preocupació pels danys mediambientals deliberats. A partir d'aquesta idea es desenvolupa una recerca bibliogràfica sobre el delictes de tràfic d'espècies en perill d'extinció, en concret del tràfic il·lícit de fauna silvestre i el tràfic il·lícit de flora silvestre (especialment de la fusta) amb la pretensió d'acostar al lector a una major conscienciació sobre un dels esdeveniments més greus i generalitzats a nivell global. Així mateix, el nucli substancial es centra en l'anàlisi del seu abast, internacional i nacionalment, i en la descripció de les organitzacions jurisdiccionalment competents per la prevenció, detecció i eradicació del tràfic d'espècies a nivell global i nacional.

Paraules clau: Green Criminology, delictes mediambientals global, tràfic d'espècies en perill d'extinció, tràfic il·lícit de fauna silvestre, tràfic il·lícit de fusta.

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ	6
1.1. Justificació i límits de la recerca	6
1.2. Plantejament del problema	8
2. OBJECTIUS (generals i específics)	10
3. DISSENY METODOLÒGIC	10
3.1. Tipus d'investigació	10
3.2. Metodologia: Fonts i tècniques de recollida de dades	11
4. REVISIÓ DOCUMENTAL	13
4.1. Concepte de <i>Green Criminology</i>	13
4.2. El tràfic d'espècies en perill d'extinció global.....	17
4.2.1. Tràfic il·lícit de fauna silvestre	22
4.2.2. Tràfic il·lícit de flora silvestre (espècies de fusta)	25
4.3. El tràfic il·lícit de fauna i flora silvestre a Espanya.	28
4.4. Competències jurisdiccionals per la lluita contra el crim organitzat i el tràfic il·lícit de fauna i flora silvestre.	30
5. ANÀLISI	35
5.1. Aportació final	39
6. CONCLUSIONS	40
7. BIBLIOGRAFIA	41
8. ANNEX 1	46

1. INTRODUCCIÓ

El present estudi, realitzat sota la perspectiva de la *Green Criminology*, planteja el delictes de tràfic d'espècies en perill d'extinció (TES - *Trafficking in Endangered Species* (EnviCrimeNet, 2016) com un dels delictes mediambientals més greus i generalitzats del món. El delictes de TES, i en concret els delictes de tràfic de fauna silvestre i flora (especialment la fusta) són dos delictes que comporten moltes dificultats per a detectar el seu abast real. No obstant això, hi ha dades que si mostren una estimació del valor d'aquesta activitat oscil·lant entre els 14,8 i 17 milions de dòlars i en conseqüència resulta un negoci molt rentable per a les organitzacions criminals, les quals no tenen cap objecció a l'hora de cometre un delictes mediambiental. La majoria d'activitats relacionades amb el delictes de TES semblen ser que no afecten de forma directa a les persones ni tampoc als Estats, però hi han dades, representades al llarg d'aquest treball, que mostren una situació totalment contrària. En aquest context, els delictes mediambientals són delictes que afecten a nivell global, ja que la destrucció dels ecosistemes i del medi ambient resulta un perjudici universal. Per aquest motiu es vol mostrar la seva afectació des de perspectives macro i micro: internacional, nacional (Espanya) i Europea, i totes les eines que s'apliquen en la lluita contra el tràfic d'espècies en perill d'extinció.

1.1. Justificació i límits de la recerca

La investigació científica destaca els perills associats a les diverses formes de degradació mediambiental, provocant així un interès públic pels temes del medi ambient. L'argument és que tots som víctimes potencials dels danys al medi ambient natural i de com aquest dany ambiental té implicacions per les persones i societats d'arreu del món. Però, en els últims anys no tant sols hi ha hagut un increment de l'interès públic, sinó que hi ha hagut un creixent interès dels criminòlegs pels problemes mediambientals. L'augment de l'activitat criminal relacionada amb el medi ambient i la varietat d'activitats que es relacionen amb la delinqüència i la justícia penal conformen, en el seu estudi, una extensió de la tradicional ciència criminològica de qüestionar críticament la definició mateixa del crim (Potter, 2010).

La Criminologia i els problemes mediambientals es superposen quan es

produeix clarament una activitat delictiva. Però a causa, de que la majoria dels danys mediambientals provenen d'activitats legals, sembla ser, a simple vista, que no hi ha cap tipus d'activitat criminal. En algunes ocasions, les víctimes de danys ambientals poden recórrer a la delinqüència per tractar de venjar-se o reparar el seu patiment, com per exemple succeeix amb el cultiu de drogues o la col·laboració amb les organitzacions criminals en la facilitació de la caça furtiva de fauna, que involucra una ampla gamma de problemes mediambientals. Aquest tipus de dany mediambiental, Potter (citada a Fuentes, 2017) l'anomena delinqüència mediambiental terciària, i engloba tots aquells delictes comesos per les víctimes mediambientals o com a resultats de victimització mediambiental. Definitivament, existeixen moltes formes de causar dany ambiental, o dit d'una altra manera; *ecocidi*, i a mesura que els problemes causats al medi natural es tornen cada cop més urgents i actuals, es podria esperar un augment d'aquests tipus delictius, tal i com remarca Potter (2014). L'anàlisi etimològic del terme *ecocidi* ens porta a un neologisme format per *eco-* substantiu grec *oikos* (casa, morada o àmbit vital) i *-cidi*, derivat del verb llatí *caedo* (matar i/o exterminar), sent el seu significat etimològic així com "assassinat o extermini del medi ambient" (Soler, 2017).

No obstant això, puntualitzar que els límits d'aquesta recerca documental s'estableixen en dos derivats del delictes de TES; el tràfic il·lícit de fauna silvestre i el tràfic il·lícit de flora, concretament de fusta, com a activitat lucrativa d'algunes organitzacions criminals. Tanmateix, accentuar, que la principal motivació que impulsa aquesta recerca es genera per l'interès suscitat a través de la lectura de l'estudi sobre: "*Los recursos naturales como vehículo para las prácticas de la criminalidad organizada*", de Israel Estrada Camacho (2014) el qual explica, des d'un context internacional, l'activitat criminal organitzada per a obtenir beneficis econòmics a través dels recursos naturals, i com particularment, es crea una font d'ingressos molt rentable amb el tràfic il·lícit de fauna silvestre i de la fusta. Promoure l'interès, davant la inconsciència del dany derivat d'un fenomen actual, real i transcendental que arriba a cotes de 1,5% del PIB mundial mitjançant la llei de l'oferta i la demanda, sense importar-ne les conseqüències originades a la naturalesa, a la flora i fauna (també en perill d'extinció) i al planeta terra, en general, com tampoc a les persones, un abús contra els drets humans que en termes de dany social, és considerat per molts criminòlegs com a crim (Potter,

2010).

1.2 Plantejament del problema

La globalització i el creixement econòmic impulsa una intensa transformació del crim que va més enllà de les fronteres d'arreu del món. Com assenyalen de la Corte & Giménez-Salinas (2010) el crim organitzat (i la seva activitat criminal mediambiental) és un problema d'absoluta i greu actualitat a nivell nacional i internacional que aglutina milers de milions davant un Estat impotent. La millora de les comunicacions i connexions globals vessen els límits nacionals amb una millor mobilitat de les persones, bens i serveis a nivell mundial, i el sorgiment d'una economia global que mou el crim de la seva base domèstica cap a qualsevol part del món (Calvani 2008; citat a Hikal, 2014).

Els delictes tradicionals de crim organitzat evolucionen de forma exponencial i les noves formes d'explotació de recursos naturals, romanen com una font inesgotable (a curt termini), oferint a les organitzacions criminals, a través de la delinqüència mediambiental, bons beneficis i mínimes conseqüències. Aquests beneficis que provenen de delictes mediambientals s'equiparan als beneficis obtinguts a través del tràfic de drogues, però amb molt menys riscos; és a dir, sancions inferiors i taxes de detenció mínimes (Estrada, 2014).

Al 2013, l'Europol va informar de l'activitat internacional en funcionament de 3.600 grups de delinqüència organitzada (OCGS – *Organized Crime Groups*), però actualment, s'estima que a nivell internacional, operen més de 5.000 OCGS pertanyents a més de 180 nacionalitats diferents. L'augment considerable del nombre de OCGS és justificat pel nivell superior d'intel·ligència i l'aparició de petites xarxes criminals que proliferen a través de nous models de negocis, a través de mercats criminals que emergeixen sota demanda de nous bens i serveis il·lícits (SOCTA (Europol), 2017).

La proliferació dels delictes mediambientals conformen una forma de negoci molt atractiva i rentable per les OCGS, sobretot amb aquella part de la criminalitat dedicada al tràfic d'espècies en perill d'extinció (TES); al tràfic il·lícit de fauna silvestre, per una banda, concebut com el tercer negoci il·lícit més rentable i amb més èxit de les organitzacions criminals, després del tràfic de

drogues i el tràfic d'armes, i per una altra banda, el tràfic il·lícit de flora, en concret de fusta, amb una estimació de la demanda que representa i equival a més de la meitat del mercat mundial (Estrada, 2014).

En aquest sentit, les organitzacions criminals es lucren amb aquest tipus d'activitat il·lícita, sense importa'ls-hi les conseqüències i les repercussions que comporten la desforestació, la conservació o l'extracció d'espècimens del seu medi natural (Estrada, 2010). Aquesta constitueix una font d'ingressos complexa, suposant un greu problema en aquells països en vies de desenvolupament, atès que els seus governs no tenen els recursos necessaris per a controlar l'explotació clandestina dels seus recursos naturals. Conseqüentment, comporta no poder promoure el progrés econòmic, i per tant, una riquesa natural deficientment administrada que desemboca en disfunció governamental, corrupció o inclús conflictes violents (Estrada, 2014).

Les tipologies més nocives de les manifestacions del crim organitzat i el tràfic il·lícit d'espècies en perill d'extinció representen una de les amenaces directes per la democràcia, l'estat de dret i pel nostre ecosistema, constituint-se com un desafiament inqüestionable. Davant d'aquesta realitat, les institucions lluiten per la seva contenció i eradicació, encara que, aquest fenomen criminal en la seva dimensió transnacional, continuarà expandint-se globalment aprofitant la permeabilitat de les fronteres territorials de l'Estat i de les administracions. Així doncs, el crim organitzat juga amb un avantatge en el marc del conflicte i la seva capacitat d'obrar sense cap restricció ètica ni moral, mentre que les capacitats de maniobrabilitat de les agències de l'Estat es veuen limitades pels seus respectius marcs legals (Sansó-Rubert, 2015).

En conclusió, abordar aquest tema és molt complex degut a la diversitat d'aquest tipus de criminalitat. Per a molts especialistes en matèria, les raons de perquè les OCGS trafiquen amb espècies està associada a una profunda tradició, de les poblacions de molts països, de tenir animals ja sigui perquè són exòtics, per la seva bellesa, perquè son part de la seva alimentació, de la medicina tradicional, o de bruixeria, entre altres (INE, 2012; citat a Estrada, 2014). Altres especialistes, consideren que la veritable raó de traficar amb espècies és el fructífer rendiment de la seva venda. Quan es tracta de territoris on existeix pobresa i marginalitat no és possible administrar els recursos naturals, i el

problema de fons és que aquestes persones que pateixen pobresa i marginalitat serveixen també com a vehicle primari de les activitats de les OCGS, en la captura i comercialització d'espècies (La Jornada, 2012; citat a Estrada, 2014).

2. OBJECTIUS (generals i específics)

L'objectiu general del treball és dur a terme un anàlisi crític, fruit d'un anàlisi de la literatura dedicada a l'estudi del tràfic d'espècies en perill d'extinció (tràfic il·lícit de fauna i flora silvestre) com activitat criminalitat de les OCGS des de la perspectiva *Green Criminology*. Conseqüentment, els objectius específics, per la seva banda, són: primerament, explicar que és, en què consisteix, en què es basa i d'on sorgeix la *Green Criminology*, en quant a marc teòric explicatiu. En segon lloc, iniciar una recollida de dades de diverses fonts, sobre la delinqüència ambiental a nivell global, és a dir, un estudi sobre les OCGS que trafiquen amb fauna silvestre i de la fusta. Analitzar les formes d'operar basades en l'oferta i la demanda i la seva afectació al medi natural i social, com a delictes que, encara que, erròniament es conceben delictes "sense víctimes" i d'un caràcter menys important, causen mundialment un greu dany. En tercer lloc, analitzar el delicte de TES a Espanya, les eines que empoderen a les institucions nacionals a lluitar contra aquest tipus d'activitat criminal, com Espanya "fa de porta d'entrada europea" per al tràfic de fauna i flora silvestre i mencionar les operacions i macro operacions més importants contra el delicte de TES, portades a terme i liderades pel SEPRONA. Per últim, exposar les competències jurisdiccionals per la lluita contra el crim en matèria mediambiental. Esmentar tractats i institucions que lluiten contra el crim organitzat i concretament contra els delictes de TES, i algunes de les macro operacions (a nivell internacional i europeu) més importants contra les OCGS que trafiquen amb espècies en perill d'extinció.

3. DISSENY METODOLÒGIC

3.1. Tipus d'investigació

Tot treball empíric comença amb la formulació d'una qüestió prèvia declarada en suposició, a través de la qual es desenvolupa el posterior treball. Així, formular aquesta suposició inicial – hipòtesis – equival a prefixar un resultat o una raó de causalitat que doni una resposta o resultat. No obstant això, definir una hipòtesis

en una recerca de tipus documental, suposaria una assignació prèvia del tema que es vol acotar, però no s'obtidria cap resultat raonat o concret del que realment es vol tractar. En aquest cas, assignar una hipòtesis inicial no tindria cap resultat rellevant per al nostre treball i, per tant, es descarta la possibilitat del seu plantejament. Tanmateix, aquest treball es basa en una revisió documental, per la qual no tracta de crear noves propostes d'intervenció, com succeeix a l'informe professional, sinó d'exposar diverses idees i continguts d'altres autors. Així doncs, la revisió documental es portarà a terme mitjançant la recollida de dades qualitatives, i una investigació no experimental, a través d'un mètode inductiu i el seu contrast amb els diversos materials bibliogràfics disponible sobre el tema en qüestió.

3.2. Metodologia: Fonts i tècniques de recollida de dades

Aquest estudi utilitza la tècnica de la revisió documental sistemàtica dels delictes de TES. Com a tal, es segueix una metodologia d'investigació eminentment de caire qualitatiu. Aquest permet, a través del recull bibliogràfic, emprar mètodes rigorosos per trobar, avaluar, sintetitzar i classificar tota la documentació bibliogràfica disponible cercada per a descriure i entendre la problemàtica objecte d'estudi. És a dir, codificar-la i ajustar-la al nostre context-objectiu.

Per a obtenir els documents i materials necessaris que han permès realitzar aquest estudi s'ha seguit un mètode estratègic de cerca basades en els treballs de (Farrington i Welsh, 2002; Maniglio, 2009; Welsh i Farrington, 2002), que utilitzen per a identificar dades documentals, de caire criminològic, que compleixin els requisits i criteris necessaris per la inclusió al seu treball. Aquests requisits es poden adaptar i extrapolar al tema de cerca, i són:

1. Cerques basades en dades en línia i en format paper
2. Cerques de literatura sobre l'activitat de les organitzacions i el delicte de TES.
3. Cerques de bibliografia d'informes d'avaluació i d'estudis sobre el delicte de TES (incloent també les causes i conseqüències).

Aquestes cerques es van completant durant el transcurs i desenvolupament del treball i són d'abast tant nacional com internacional, pel que no hi ha limitació amb l'idioma català o espanyol, sinó que també hi ha cerques en idioma anglès. En general, aquests requisits estratègics (criteris 1 i 3) han sigut emprats,

sobretot, a internet, a través del buscador *Google* i *Google Académico*. Les paraules clau utilitzades en aquestes cerques són: “*Green Criminology*”, “*Criminologia verd*”, “*Criminologia mediambiental*”, “*Environmental crime*”, “*Delictes ambientals*” i “*Delinqüència mediambiental*”, “*Tràfic d'espècies*”, “*tràfic d'espècimens*”, “*tràfic d'espècies amenaçades*”, “*Tràfic de fusta*”, “*Tràfic de fauna silvestre*”, “*Timber trade*”, “*Illegal wildlife trade*”, “*Wildlife crime*”, “*Trafficking in Endangered Species*”, “*Operacions contra el tràfic de fauna*”, “*Organitzacions criminals i tràfic d'espècies*” / “*...Global*” / “*...Internacional*”/ “*...Europa*” / “*...Espanya*”. No obstant això, aquestes paraules clau, també han estat d'utilitat per a realitzar cerques “físiques” i seleccionar literatura i altres materials impresos.

Per tal de que la localització, visualització i identificació dels diversos materials sigui més accessible en la confecció i presentació d'aquest estudi (es a dir, facilitat per poder refutar aquest treball) s'ha creat una taula descriptiva amb els criteris per la inclusió de les revisions incloses. En aquesta taula, incorporada a l' [ANNEX 1](#), es detallen les dades més rellevants del material revisat seleccionat, necessari per l'estudi:

1. La identificació de l'autor
2. La referència bibliogràfica format APA 6à ed.
3. La localització de la font: Catàleg IDs o URL.
4. El tipus de font (recurs)
5. L'idioma
6. El número de pàgines del document
7. I els criteris que han permès la selecció i rebuig del material més específica:
 - a. El propòsit del document
 - b. L'any de publicació
 - c. L'àmbit o tema criminològic
 - d. La naturalesa del contingut
 - e. L'àmbit territorial
 - f. I si l'autor o autors han fet altres publicacions rellevants en l'àmbit.

A la taula s'inclouen tant els documents cercats a través del *Google Académico*, com tots aquells materials en format imprès propis o de préstec de la biblioteca de la UOC, és a dir, s'inclouen articles científics, estudis d'autors refutats, documents oficials d'institucions públiques i llibres de temàtica criminològica. Els altres documents avaluats que no es presenten en aquesta revisió, no han estat

inclosos degut a que no complien els criteris d'inclusió de la taula descriptiva i, per tant, han sigut descartats per aquest estudi. La seva lectura, revisió i anàlisi no han sigut rellevants per a la realització del treball.

4. REVISIÓ DOCUMENTAL

4.1. Concepte de *Green Criminology*.

La Green Criminology, o la Criminologia mediambiental, és una disciplina que comença a donar-se pas durant els anys 70, moment al qual els seus precursors, majoritàriament anglosaxons, comencen a donar importància a l'estudi del dany mediambiental a través de la Criminologia (Fuentes, 2017). Aquesta perspectiva es conceptualitza a través d'una trobada entre la ciència criminològica tradicional i els problemes mediambientals, atenent així tot incompliment de les lleis que protegeixen el medi ambient i els animals (flora i fauna), és a dir, tot allò que crea un mal deliberat o negligent al medi natural. El marc analític de la Green Criminology contempla els danys al medi ambient com a crims, i en aquest context s'intenta resoldre els motius del com, on, quan, qui i per què es cometen, tal i com succeeix en la Criminologia tradicional. Encara que els criminòlegs especialitzats en Green Criminology poden estar en desacord sobre els límits de la seva disciplina, en general estan d'acord sobre la seva essència: algunes de les formes en que l'home interactua amb la naturalesa són tan nocives que mereixen el nom de "crims" (Potter, 2010).

Rere l'imparable desenvolupament econòmic, i l'esgotament, i deteriorament, dels recursos naturals, la societat en general comença a mostrar interès i presa de conscienciació de la problemàtica mediambiental. Així, la Sociologia i la Criminologia del medi ambient es conformen àmbits fonamentals davant el dany al medi ambient i de les implicacions que aquest comporta en les persones i les societats de tot el món, atès que tots som víctimes potencials dels danys i som igualment vulnerables a un entorn compartit del que depenem per a viure (Potter, 2010).

En aquest context, Fuentes (2017) destaca especialment l'obra de Lynch "*The Greening of Criminology*" publicada al 1990 com un manifest a la necessitat d'abordar qüestions mediambientals a través de la Criminologia, encara que segons aquest mateix autor, assenyala l'existència d'una obra precedent, l'obra

de Pěcar Ekološka (1981); *Crim orgánic i criminología*. Revista de Criminalistica i Criminología (*kriminaliteta in kriminologija. Revija za kriminalistiko in kriminologijo*). Segons Fuentes, aquesta obra ja plantejava les noves formes de criminalitat que danyaven al medi ambient al seu país, Eslovènia, i la necessitat d'abordar el seu estudi a través de la Criminologia, però degut als inconvenients amb la lingüística, l'obra no va tenir gaire repercussió internacional. Així doncs, a finals dels 90 es consolidava una nova perspectiva en l'àmbit de la ciència criminològica que té com a base central l'estudi dels danys al medi ambient. Aquesta nova perspectiva es coneguda en l'àmbit internacional com "*Green Criminology*" i es concep com aquella que neix d'una fusió entre la ciència criminològica tradicional i la preocupació pels problemes del mediambient. Aquesta conceptualització de la ciència criminològica que intenta respondre a l'afectació del medi natural a través de conductes deliberades o negligents, que, en paraules de Fuentes, causen un gran dany al medi ambient, "entenent-lo en el sentit ampli i no al marge de les limitacions legals, comprenent tant els danys produïts a l'ésser humà, com a la resta d'éssers vius i als ecosistemes, ja siguin locals o globals" (Fuentes, 2017). A un article de 2010, Potter expressa que a través de la contextualització analítica dels crims contra la natura, accionats per interacció humana, la *Green Criminology* aspira a resoldre'ls sota els mateixos paràmetres d'una Criminologia tradicional.

Generalment, la expressió utilitzada per molts acadèmics que treballen en l'àmbit internacional és *Green Criminology*, però degut a no haver-hi un consens universal, aquesta disciplina ha rebut diverses denominacions. Entre aquestes definicions, tal i com es cita a Natali (2014), es proposen: "environmental criminology", "eco-global criminology" o "conservationist Criminology". Al present estudi s'utilitzarà l'expressió *Green Criminology* ja que és la més utilitzada per la comunitat científica. Aquest terme també s'utilitza a la llengua espanyola, i es tradueix com; Criminologia verd (Curiel López de Arcaute 2012, Fernández Cruz 2013, García Ruiz 2016; citat a Fuentes, 2017). No obstant això, s'ha de tenir en compte de no confondre la Criminologia del mediambient (*Green Criminology*) que tracta dels problemes derivats de la delinqüència que opera a través causant un greu dany al nostre ecosistema i medi ambient, amb la Criminologia ambiental, la qual fa referència a aquella part de la Criminologia que s'ocupa de les característiques físiques i socials de l'escenari del crim i el context on te lloc

un delict, és a dir, l'espai físic i temporal. Aquesta perspectiva espai-temporal, es fonamenta en l'anàlisi del on i del quan ha succeït un delict, i que és el principal interès de la Criminologia ambiental (San Juan, 2013).

La Green Criminology té com a objecte principal l'estudi dels danys medi ambientals, incorporant en aquesta definició els danys a individus i grups socials que consegüentment impliquen vulneració i abús dels drets humans. La situació on els pobres són víctimes d'activitats nocives portades a terme per rics, on l'activitat no es defineix com a "crim", i, per tant, la preocupació social per les qüestions mediambientals, varia segons la zona geogràfica, relacionant-se intensament amb qüestions mediambientals i també amb els grups de crim organitzat (Estrada, 2014; Fuentes, 2017; Potter, 2010). Aquesta, doncs, es presenta como una àrea criminològica emergent, oberta i múltiple que permet l'aproximació teòrica diversa sobre una sèrie de qüestions de gran importància avui dia, com són els danys mediambientals i altres formes de crims contra la natura, i permet anar més enllà dels límits de la tradicional ciència criminològica i qüestionar des d'un sentit més crític, ric i ampli.

Així mateix, White (citada a Fuentes, 2017) sosté que la Criminologia mediambiental no es limita al estudi dels danys causants per l'home sinó que avarca també el dany a espècies no humanes i al medi ambient en si mateix. D'aquesta manera es poden distingir tres tipus de perspectives de problemàtiques ambientals: antropocèntrica, biocèntrica i ecocèntrica. En primer lloc, l'antropocentrisme té com a fonament teòric la superioritat biològica, intel·lectual y moral dels éssers humans sobre altres éssers. La Criminologia mediambiental antropocèntrica s'ocupa de l'estudi del dany mediambiental relacionat amb l'ésser humà, i sobretot dels comportaments humans que causen aquest dany i les conseqüències a una població específica, ja sigui local o global. En segon lloc, el biocentrisme, considera als éssers humans com una altra espècie més, amb el mateix valor que les altres espècies d'éssers vius. Així, la Criminologia mediambiental, o Green Criminology, hauria d'afegir al seu objecte d'estudi el dany mediambiental basat en la relació amb altres espècies, com són els danys als animals i als vegetals, etc. Per últim l'ecocentrisme, considera als éssers humans com a part dels sistema, amb altres paraules, els éssers humans no són ni inferiors ni tampoc superiors al medi, sinó que són part d'aquest. Des

de aquesta perspectiva, es porten a terme estudis relacionats amb l'activitat humana i la seva influència sobre l'ecosistema, el dany i la supervivència a llarg termini.

Aquest mateix autor, també proposa una classificació del dany mediambiental, degut a l'amplitud del seu concepte. Aquesta classificació es basa en la diferenciació de tres colors (*brown*, *green* i *white issues*) per a distingir els tipus de problemes ambientals:

- **Brown issues** (qüestions marrons) són aquells problemes mediambientals relacionats amb la contaminació derivada d'activitats humanes, com: l'abocament de residus tòxics, etc.
- **Green issues** (qüestions verds) són aquells problemes relacionats amb la conservació d'espècies i de vida silvestre, com: el tràfic d'espècies, etc.
- **White issues** (les qüestions blanques) es refereixen a aquells problemes derivats de l'àmbit científic, com: l'experimentació amb animals, etc.

Atès aquesta categorització de problemes de danys ambientals, es podria dir que l'àmbit de recerca d'aquest estudi i la problemàtica central objecte d'estudi, com és el tràfic d'espècies en perill d'extinció, pertanyeria a la classificació de *green issues* (qüestions verds).

Dins de la Green Criminology s'inclou també l'estudi del delinqüent, trobant-se entre els causants, des de subjectes individuals fins a grups o entitats. Així, cal remarcar que no tots els individus tenen les mateixes capacitats per a generar el mateix dany social i, per tant, són aquells amb més poder, organitzacions i empreses, els que majors danys mediambientals causen (Walters 2016; citat a Fuentes, 2017). Així, en relació al delinqüent mediambiental, resulta especialment rellevant l'estudi de les OCGS que també participen en els delictes mediambientals per a obtenir beneficis.

En conjunt, el concepte de dany mediambiental és molt ampli, i els punts de vista abordats en l'àmbit són també molt diversos, per això no és possible exposar detalladament cadascun dels elements dels quals tracta aquesta disciplina perquè comportaria sobrepassar els límits d'extensió del document i, per tant, únicament es presenten els elements més rellevants per l'estudi emprès.

4.2. El tràfic d'espècies en perill d'extinció global

El tràfic de recursos naturals és un desafiament clau per alguns països en desenvolupament. La naturalesa i, en conseqüència, els danys mediambientals no poden ser entesos sota una perspectiva micro-local perquè es tracta d'un fenomen que no es limita a les fronteres territorials d'un sol país o Estat, sinó que s'estén més enllà dels límits físics i polítics. Moltes economies emergents es centren en l'explotació de matèries primes, però els governs amb pocs recursos poden mancar de capacitat per regular-los. El delicte mediambiental, i en concret del delicte de TES, és un fenomen mundial que engloba tres de les dotze activitats delictives transnacionals amb més rendibilitat lucrativa, arribant a estimant-se un valor d'entre 70 i 213 milions de dòlars per any. Tanmateix, s'ha d'aclarir que el delicte mediambiental és una àrea molt ampla, i que per el moment, no hi ha una definició universalment acceptada. Qualsevol acció il·legal amb un impacte negatiu i perjudicial al medi natural pot considerar-se delicte mediambiental, com també qualsevol altre ofensa en relació a les espècies en perill d'extinció. (EnviCrimeNet, 2016).

Una de les activitats de la delinqüència mediambiental global més greus i generalitzades a nivell mundial és el tràfic il·lícit d'espècies amenaçades — anomenat també, delicte contra la fauna silvestre i el bosc, de vida silvestre o tràfic d'espècies en perill d'extinció (TES)— abastant tota activitat com; la captura, la possessió, comercialització —ja sigui subministrament, venda o tràfic—, importació i/o exportació, obtenció, processament, consum d'espècies silvestres o de fauna i flora, incloent la fusta i altres productes forestals, i la pesca il·legal, no declarada i no reglamentada (IUU) (Estrada, 2010). En síntesi, per tràfic d'espècies silvestres s'entén tot comerç il·legal internacional o no, d'animals i de plantes silvestres i de productes derivats, així com altres delictes estretament interrelacionats, com per exemple; la caça furtiva (Comisión Europea, 2016).

La diversificació de les activitats legals i il·lícites desenvolupades per les organitzacions criminals són tan variades com fructíferes i qualsevol tipus d'activitat imaginable que reporti beneficis econòmics serà aprofitada per les organitzacions criminals, generant més escenaris penals com conseqüències de contagi criminal (Sansó-Rubert, 2015). Les possibilitats de negoci de les

organitzacions criminals es veuen en augment amb l'evolució de l'era tecnològica, la qual també és present en aquest camp delictiu. Amb l'augment de l'ús d'internet, en aquests últims anys, s'ha facilitat l'accés a l'activitat de mercat i comerç en línia d'espècies en perill d'extinció, comportant així que la lluita contra aquest delictes sigui encara més difícil de localitzar i identificar (EnviCrimeNet, 2016)

El mercat d'internet es configura com el mercat més gran del món. Un mercat anònim i sense regulació on s'ofereixen un munt d'oportunitats per les activitats delictives, destacant d'entre totes elles la gran evolució del comerç il·legal de vida silvestre protegida. Al 2008 el Fons Internacional per al Benestar Animal (IFAW - *International Fund for Animal Welfare*) va iniciar una investigació per a comprendre la magnitud del comerç de vida silvestre a internet. Arrel d'aquesta investigació la IFAW va presentar diversos descobriments sobre la venda online de fauna silvestre a pàgines webs concretes de Regne Unit, França i Alemanya. Es van trobar més de 7.000 animals salvatges a la venda i altres productes d'origen animal, com també un valor de publicacions de productes animals que arribava als 30 milions de dòlars. Aquest valor només pertanyia al de les espècies més amenaçades, per tant, aquestes xifres no mostren la gran magnitud i abast del problema real. IFAW, a través de la seva investigació, va ser capaç de persuadir a una de les empreses de compra i venda online més grans del món; *eBay*, per a que prohibís la venda de productes de marfil en totes les seves plataformes del món. Aquesta prohibició va entrar en vigor al 2009, però IFAW va realitzar una constant vigilància per controlar l'aparició de nous productes de marfil. Al 2010, una enquesta de llocs web en regne Unit, França, Portugal, Espanya i Alemanya van trobar un qüestionable comerç d'articles de marfil, però ja al 2008, es va identificar a Estats Units com el responsable de més de dos tercers parts del comerç online de de fauna silvestre, però quan Regne Unit, França, Espanya, Portugal i Alemanya es combinen, representen el 15.2% del comerç total, sent el 65% productes d'elefant. El motiu pel qual aquest comerç online de productes d'espècies en perill d'extinció és tan pròspera és perquè gran part d'ell està sense cap tipus de supervisió (IFAW, n.d.).

Els recursos naturals i biològics són vulnerables i la seva apropiació per a realitzar activitats, com el tràfic il·lícit és una forma de delinqüència organitzada transnacional, que a mesura que sorgeixen noves regulacions a nivell mundial,

també sorgeixen noves formes de delinqüència organitzada mediambiental a nivell internacional (transaccional). Les OCGS ben organitzades han convertit l'explotació mediambiental il·lícita en una activitat mercantil professional amb bons beneficis, portant a l'explotació irracional d'espècies amenaçades i protegides, inclús dins dels parcs nacionals.

No és inusual que les més tradicionals, com per exemple; els cartels mexicans i la BACRIM colombiana es combinin per a enfortir les xarxes criminals transnacionals davant la seva expansió global i recorrin al mateix modus operandi per utilitzar les mateixes rutes que utilitzen per altres activitats. El cartell de Sinaloa s'ha convertit en una multinacional amb presència a tot el món i a través de l'aliança amb altres grups no només tenen presència a Amèrica llatina i Europa sinó que inclús ja arriben a Xina. La construcció d'aquesta cooperació i aliances, ha sigut un instrument fonamental per a poder arribar als mercats internacionals, però aquesta aliança no només ha sigut entre xarxes llatinoamericanes sinó que també entre la màfia italiana i altres estructures criminals dels Balcans. Segons Eduardo Buscaglia, citat a Alda Mejías (2018), el que succeeix a Argentina il·lustra molt bé les estructures i modus operandi d'aquestes organitzacions. Es tracta de franquícies de grups criminals que s'ha assentat en Argentina, tant grups asiàtics, amb base a Guandong (Xina), com altres grups llatinoamericans amb base a Mèxic, o altres del Líban, que operen amb total impunitat en Argentina dedicant-se al tràfic de flora i fauna, entre d'altres (Alda Mejías, 2018).

Així mateix, la participació d'aquest tipus de criminalitat no és tant sols lucrativa sinó que de fet es vinculen amb altres activitats delictives, especialment en referència al delictes de TES, que s'utilitzen com a vies de finançament de grups terroristes, i amb delictes de corrupció. Concretament, el crim mediambiental, en general, es defineix com un "catalitzador per la corrupció" degut a que de la mateixa forma que els delinqüents veuen els delictes mediambientals com un sucós negoci, les persones amb càrrecs corporatius i/o d'autoritat oficial poden veure la delinqüència mediambiental com a oportunitat de lucre (EnviCrimeNet, 2016).

Els grups de caçadors furtius professionals que treballen per encàrrec, i tenen connexió amb milícies per poder tenir fàcil accés a armament i als mercats.

Encara que a Sudàfrica tenen lloc nous mètodes alternatius, en els quals els caçadors furtius cada cop més sofisticats ja que utilitzen mètodes alternatius com les drogues veterinàries, el verí o els llaços. Segons indica l'informe de la globalització del crim, hi ha una gran evidència de la implicació de grups militars al comerç il·lícit de fauna (UNODC, 2010b). Anualment, les autoritats d'Àfrica i Àsia informen de milers de casos de caça furtiva. Al 2012, CITES, la Convenció sobre el Comerç Internacional d'Espècies amenaçades de fauna i flora Silvestres a Ginebra, varen expressar a un comunicat de premsa la seva profunda preocupació per les recents informacions sobre la caça furtiva de 450 elefants, en tant sols un incident, al Parc Nacional de Bouba Ndjida a Camerún (CITES, 2012).

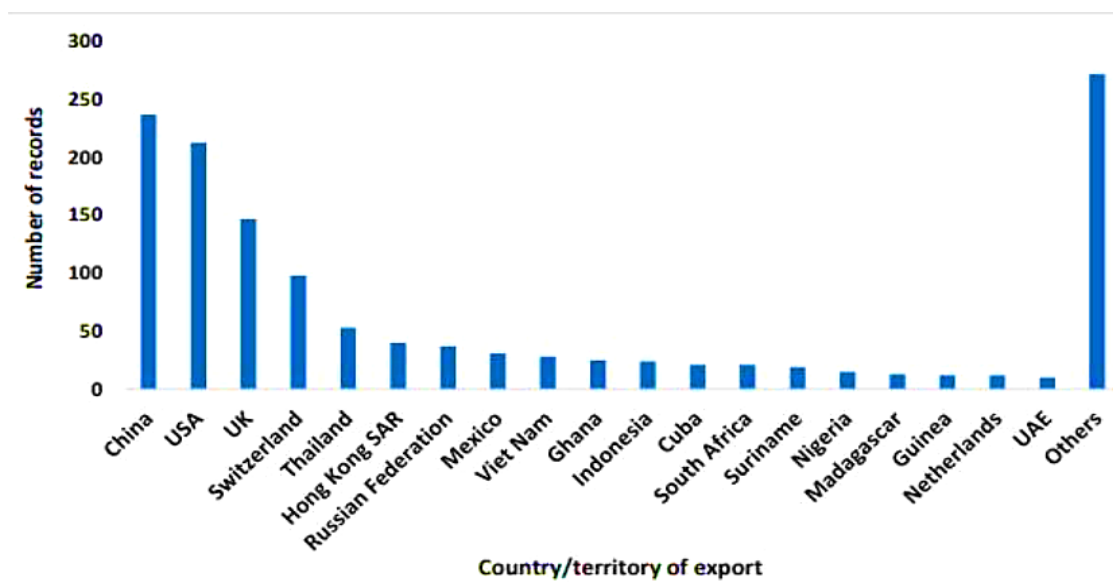
Dades de l'informe de delictes ambiental de l'Oficina de les Nacions Unides contra la Droga i el Delicte (UNODC, 2010a) els elefants, rinoceronts i tigres representen tres de les espècies més greument amenaçades i sacrificades per a comerciar. Així mateix, Nacions Unides indica que, el marfil, les banyes de rinoceront i parts del cos dels tigres són els "productes" més populars, traficats i comercialitzats, com així també altres parts de diverses espècies silvestres que cacen i comercien, a Àfrica i Àsia, com a productes de medicina tradicional, decoració, alimentació i animals domèstics. Al 2010, la venda de marfil d'elefant, banyes de rinoceront i parts del cos de tigres, solament a Àsia va tenir un valor de mercat aproximat als 75 milions de dòlars americans. Entre 1989 i 2009 va haver-hi al voltant de 55 confiscacions de marfil, d'aproximadament 5,3 tones de pes i un valor al mercat de 2 milions de dòlars, cadascuna de les confiscacions. Al 2010, es van realitzar 92 confiscacions de marfil al mes, és a dir, tres confiscacions al dia, sent el seu valor depenent de la part del món on es trobi. No obstant això, el preu del kilogram de marfil brut, que també varia segons pes o talla, es calcula que té un valor al mercat d'aproximadament 100 milions de dòlars a l'any. Pel que respecta al comerç il·lícit de flora, concretament d'espècies de fusta, exportades d'Àsia a Europa s'estima que el valor de mercat es troba al voltant de 3.500 milions de dòlars.

Sembla ser que la Unió Europea no està tant involucrada i afectada com altres països extracomunitaris, però hi han dades que mostren una situació totalment contrària. Varis països de la UE han estat identificats com lloc d'origen, trànsit i destí de diversos "productes" de vida silvestre, i segons mostra el *Report*

on *Environmental Crime* (2016), sobre el crim mediambiental a la Unió Europea, hi han estudis, com per exemple l'estudi de Sollund & Maher (2016), demostra que la UE és el principal punt de consum i trànsit per al tràfic il·legal de vida silvestre i el segon importador individual de comerç il·legal de fusta l'any 2011.

Un informe compilat per TRAFFIC (2017), sobre confiscacions importants en la Unió Europea durant el període comprès de gener a desembre de 2016 mostra una visió general de les confiscacions més importants, segons origen d'exportació – Imatge 1–, relacionades amb el tràfic de fauna i flora silvestres, les quals han sigut informades per part dels Estats membres de la Unió Europea. L'informe mostra una comparativa amb l'informe de 2015, i observa l'existència de varies tendències importants de continuació emergents en el comerç il·legal, en particular de la participació dels Estats membres de la UE en les confiscacions de marfil (transit i/o reexportació), de la importància de Xina continental, de Suïssa i EE.UU com a exportadors principals il·legals de vida silvestre a la UE (concretament de productes medicinals), de la continuïtat de la UE com a destí del comerç il·lícit de rèptils vius (especialment de tortugues terrestres), de l'enviament continu d'espècimens i derivats de vida silvestre a través del sistema postal, de l'exportació d'aus vives (principalment lloros), dels Estats membres de la UE a Taiwan i a Orient Mitjà, i de la continua exportació il·legal d'anguila europea destinada a Àsia, especialment a Xina continental i Hong Kong (TRAFFIC International, 2017).

En l'informe compilat per TRAFFIC es mostren els principals països i territoris d'exportació il·legal informats per 18 Estats membres de la UE, ordenats per nombre de registres de decomisos al 2016. Aquestes confiscacions van tenir lloc en les fronteres exteriors de la UE (aeroports, ports marítims, fronteres terrestres i centres postals) i els principals productes són: medicaments (derivats de plantes i animals), marfil, coral, cossos, parts i derivats de rèptils, mamífers, rèptils vius, caviar i parts i derivats de plantes.

Imatge 1. Principals països d'exportació il·lícita - decomisos 2016

Font: (TRAFFIC International, 2017)

4.2.1. Tràfic il·lícit de fauna silvestre

Els elefants, els rinoceronts i els tigres són tres de les espècies de fauna silvestre més conegudes que es sacrifiquen per la comercialització de les seves parts del cos. Gairebé tot el marfil extret d'elefant prové d'Àfrica i la major part s'exporta regularment a Àsia. Els rinoceronts, africans i asiàtics, són objecte de caça furtiva i els tigres, una espècie greument en perill d'extinció, es troben, sobretot a Àsia. Al 2010, segons l'Oficina de Nacions Unides contra la Droga i el Delicte (UNODC, 2010a), es va estimar que va haver-hi 7.500 elefants sacrificats a Àfrica central per a atendre, únicament, la demanda d'Àsia.

Segons un informe sobre la globalització del crim, elaborat per Nacions Unides (2010b), només queden al voltant 3.200 tigres, encara que segons una notícia de la cadena BBC Mundo (2016), després de 100 anys de que aquesta espècie es trobés en greu perill d'extinció, els tigres, van augmentar el seu número, al voltant de 700, quedant una xifra de cens global de 3.890(aprox.). Però, s'ha de tenir en compte que hi han altres petites espècies silvestres, que tenen un valor i volum de mercat superior al dels grans mamífers, però es desconeix la seva sostenibilitat a llarg termini.

Àfrica i Àsia, són els dos dels països on més espècies en perill d'extinció del món hi ha, i ambdós tenen seriosos problemes per a fer front i protegir el medi ambient. La falta de recursos per aplicar la llei, els medis de vida alternatius per

la població rural, els habituals conflictes i insurgències, la debilitat fronterera i la corrupció són alguns dels desafiaments que es despleguen en aquests països. Els esforços per a protegir la fauna del tràfic il·lícit, es veuen obstaculitzats per la demanda licita d'animals salvatges (com per exemple la carn de muntanya, o els trofeus, legals a molts països), i a mesura que les poblacions humanes creixen també ho fan les demandes d'aquest tipus de recursos, que cada cop són més escasses, i per tant, arriben a tenir un valor de mercat desorbitat.

Els mercats de vida silvestre es troben per tota Àsia, disponibles sobretot per a molts restaurants, però a pocs venen directament, espècies en perill d'extinció al públic, encara que generalment si es poden aconseguir mitjançant transaccions clandestines. Les OCGS han convertit l'explotació mediambiental en un negoci, però no tots els participants d'aquesta activitat són professionals ja que hi han altres tipus de participants informals pels quals la caça segueix sent una forma de sustento vital per les seves comunitats. Sense dubte, la caça furtiva, és el primer pas en aquesta cadena de TES, i característicament països com Àfrica tots els seus estats es veuen afectats per aquesta activitat. La caça furtiva comença amb la caça i sacrifici de l'animal, reservant aquelles parts particulars, com les banyes, per al seu posterior processament. Sembla ser que el principal proveïdor de marfil d'elefant del món és Àfrica Central. En el cas de la banya de rinoceront és l'Àfrica meridional, principal font d'aquest producte el qual posteriorment es destinarà al lemen, destí clau per a la comercialització i tràfic il·lícit. Així doncs, els petits subministradors de marfil poden ser importants, però el tràfic internacional juga un paper molt important en la venda a gran escala, mitjançant operacions sofisticades. No queda clar quantes persones estan involucrades amb la caça furtiva, però les informacions sobre la caça furtiva, tant sols dels parcs nacionals d'Àfrica i Àsia són milers cada any. Els traficants poden ser un grup de persones diferents dels caçadors furtius, que actuen com a intermediaris amb contactes al país d'origen i al país de destí.

Pel que respecta al transport, varia segons la font i el destí – rutes a la Imatge 2– però una de les tècniques més utilitzades és l'aprofitament de carregues legítimes de desfets plàstics, de peix sec, d'estàtues de pedra i altres, per ocultar espècies en perill d'extinció. Aquest contraban, no només es realitza a través de carregues en contenidors o llanxes ràpides d'alta potencia (com succeeix amb el

tràfic de drogues) sinó que també es realitza per altres vies com l'aire. Un cas molt singular va tenir lloc al 2009, a Kenia on es van confiscar 300kg de marfil dins de taüts que es transportaven a un vol aeri.

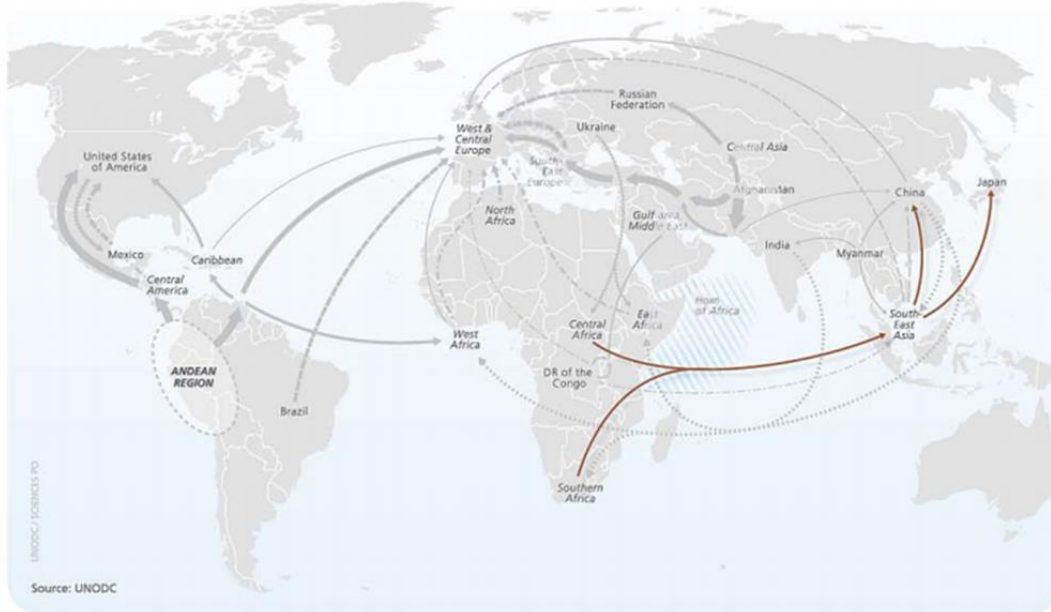
Àsia, és lloc de trànsit i destí de gran part dels animals en perill d'extinció del món. Myanmar (antiga Birmània) és un dels principals països utilitzats per a passar el contraban de fauna del sud-est asiàtic a Xina, que ha passat de ser el proveïdor clau d'espècies en perill d'extinció a ser principal destí i més gran consumidor. Vietnam és un altre principal mercat de destí de contraban de fauna provinent de Cambodja i Laos. Japó i Corea també són destí de mercat per alguns productes animals i Tailàndia és país de trànsit i centre minorista per al comerç regional. Així la varietat de productes animals i de vida silvestre utilitzats a Àsia, es configura com una de les més extenses, incloent el marfil, banya de rinoceront, pell de tigre, altres espècies no tan conegudes com el *pangolí* o el *loris lento pigmeo*, i també altres espècies que encara que no han sigut designades com amenaçades o en perill d'extinció, s'han d'incloure, com per exemple: serps, escorpions, aus, tortugues, aranyes, etc. Molts d'aquests animals són traficats vius, però molts moren durant el transport al mercat destí.

Les àrees transfrontereres silvestres són clarament un punt vulnerable per al tràfic transnacional ja que es poden utilitzar per a traficar i transportar il·lícitament animals a una altre territori i jurisdicció amb menys controls. Un patró que es segueix a tot el món, és la localització d'un petit estat, que no té regulacions sobre el comerç d'espècies junt a un gran consumidor altament regulat, creant grans oportunitats de negoci per a les OCGS.

El comerç il·lícit d'espècies silvestres a Tailàndia ha augmentat recentment degut a que el país te moltes llacunes jurídiques, motiu pel qual aquest continua albergant un dels majors mercats oberts de marfil de tot Àsia, amb 13 tallers de marfil, destacat pel seu paper de minorista per a compradors més grans. L'eix central i paper clau en el sistema de tràfic de grans volums, generalment són els intermediaris amb connexions tant al país d'origen com al de destí. Alguns d'aquests són empresaris xinesos expatriats que han obtingut ciutadania estrangera i semblen ser que són actius en la organització del tràfic al sud-est asiàtic, però encara que gran part d'aquest tràfic el portin a terme persones, a nivell individual, que compren marfil i altres productes d'espècies en

perill d'extinció hi ha molta evidència, entre la relació de les grans confiscacions i les confiscacions totals, que suggereix que grups comercials i ben organitzats com les OCGS estan involucrats en aquest comerç (UNODC, 2010b).

Imatge 2. Rutes del tràfic il·lícit de fauna silvestre

Font: (UNODC, 2010b)

4.2.2. Tràfic il·lícit de flora silvestre (espècies de fusta)

En idèntic sentit a l'esmentat a l'apartat anterior sobre la fauna, succeeix amb el tràfic il·lícit de flora, en concret al tràfic il·lícit d'espècies de fusta. Al Sud-Est asiàtic és on també es troben alguns dels pocs boscs primitius que queden del món, composts particularment de diverses espècies d'arbres úniques i singulars, i conseqüentment aquest és un dels motius on el tràfic il·lícit de fusta suposa més que un greu problema. Els seus governs amb la intenció de protegir aquestes espècies, intenten regular el comerç de la fusta però encara la recol·lecció il·lícita es manté en límits inadmissiblement alts. La demanda i el consum de tot el món contribueix, de forma involuntària, a agreujar aquest gran dany mediambiental (UNODC, 2010b). Lamentablement, aquesta regió va experimentant una elevació de la taxa de desforestació accelerada, sent inclús la més ràpida del planeta. Aquesta desforestació, en general és deguda a la tala il·lícita i a les OCGS que contribueixen, amb les seves activitats criminals mediambientals, en augmentar les causes d'ecocidi. S'estima que la demanda europea i asiàtica de fusta il·lícita, és més de la meitat del mercat mundial, calculant aproximadament que la UE importa al voltant del 20% de fusta il·lícita i

Xina al voltant del 25% (UNODC, 2010a).

El transport de grans volums de fusta i productes derivats és un element bàsic de tot comerç internacional. Com també succeeix amb altres bens i objectes lícits, la legalitat de qualsevol transport i enviament de fusta es basa en la gestió documental; la paperassa. Els documents fraudulents es poden fer ús per diversos propòsits – com per exemple; l'evasió de polítiques d'àmbit forestal dels països amb boscos en perill d'extinció – però a Àsia gran part de la documentació que es fa servir no és falsa, sinó que utilitzen un altre tipus de metodologia delictiva; la compra (suborn) de funcionaris corruptes dels països d'origen, en aquest cas els països d'on prové la fusta (UNODC, 2010b).

Degut al volum del producte, generalment la fusta es transporta per mar o per carretera, passant per controls fronterers. A causa d'això el contraban clandestí és improbable, o bé s'utilitza la documentació falsa o bé es recorre al suborn dels funcionaris de l'extrem receptor, o del d'origen com succeeix a moltes parts d'Àsia. Tanmateix, les OCGS acostumen a fer ús de documentació fraudulenta per al transport fronterer de fusta il·lícita. Utilitzen mètodes com la declaració falsa en la qual modifiquen el tipus de fusta protegida per una varietat ordinària o falsifiquen els certificats d'origen, declarant així una procedència de la fusta falsa, és a dir, d'una zona on el tipus de fusta és protegida a una on el tipus de fusta és autoritzada per a la tala i la posterior comercialització. Varis països tenen controls estrictes de tala de fusta i en alguns es prohibeix l'exportació de troncs sencers o de fusta serrada en brut, servint així doblement per a protegir la indústria local i la pèrdua dels boscos. No obstant això, encara que la majoria de la fusta importada es transformada en mobiliari i altres productes, també s'importa fusta bruta.

Al 2010 es va calcular que la UE i la Xina importaven 10 milions de metres cúbics de fusta il·lícita procedent d'Àsia, amb un valor de 3500 milions de dòlars. Una de les causes a Europa és que, el comerç europeu, ha externalitzat la fabricació de productes de fusta a Àsia, per reduir costos i augmentar el marge de beneficis. Així doncs, el principal exportador original de fusta talada, de forma il·lícita, és Indonèsia – rutes a la Imatge 3 – encara que freqüentment és declarada de procedència Malàisia. Cal afegir, que Indonèsia (la illa de Papua) segueix sent el primer país més afectat per la desforestació criminal del món (UNODC, 2010a).

Imatge 3. Rutes del tràfic il·lícit de flora silvestre (fusta)

Font: (UNODC, 2010b)

Actualment, segons un informe de Greenpeace (2018), aquest tràfic pot derivar de la tala il·legal i la crema de boscos, d'inclús de parcs nacionals, a Indonèsia i altres illes properes, és un tema alarmant. Les xifres apunten que s'arriben fins als dos milions de hectàrees per any, i què Indonèsia en concret, ha perdut la quarta part dels seus boscos en els últims 25 anys. Cal mencionar que les causes principals d'aquests tipus delictiu no es centren únicament en el tràfic d'espècimens sinó en l'increment de la demanda de l'oli de palma, un producte lícit, però que a causa de la corrupció i les contínues irregularitats oficials permeten una intensificació en la tala de caràcter il·legal i dels incendis provocats en aquestes àrees. Alhora aquesta intensificació il·lícita de la tala i la crema provoquen, danys profunds al sòl i una amenaça directa a la supervivència de la biodiversitat i d'espècies com l'orangutan, el rinoceront o més de 1600 aus, com també, en el cas de la crema dels boscos, una descarrega de 2,3 tones de diòxid de carboni a l'atmosfera (gasos efecte hivernacle). L'impacte d'aquesta pèrdua és global i molts dels canvis són totalment irreversibles. Al tractar-se d'un fenomen transnacional no només afecta, i es responsabilitza, a un país sinó que són molts països els que tenen algun tipus de responsabilitat sobre el delictu de TES (Greenpeace, 2017).

4.3. El tràfic il·lícit de fauna i flora silvestre a Espanya.

Espanya, no és aliena al tràfic d'espècies en perill d'extinció. A través de grans ports com el d'Algeciras, València o Canàries, arriben al nostre país milers d'espècimens de flora i fauna, víctimes del tràfic d'espècies. Espanya, és un dels destins més importants del món de pells de rèptil i sense dubte és la porta d'entrada a Europa, de molts espècimens i productes de vida silvestre, degut a la seva posició estratègica pròxima a diversos continents exportadors. El negoci del tràfic il·lícit d'espècies en perill d'extinció suposa un valor aproximadament de 450.000€ anuals (màxima xifra arribada el 2014) (Ministerio de Asuntos Exteriores y de Cooperación, 2018; WWF, n.d.)

El 16 de maig de 1986, Espanya es va adherir al Conveni CITES, regulat a través de diversos Reials Decrets (1739/1997, 1333/2006, 1182/2008, i altres). De conformitat amb el que s'estableix al Conveni CITES, l'autoritat administrativa principal a Espanya, en matèria de tràfic il·lícit de vida silvestre, és la Direcció General de Política Comercial i Competitivitat, que actua com a òrgan de gestió principal segons estableix el Reglament (CE) 338/97 del Consell de 9 de desembre de 1996, en àmbit Europeu. La Direcció General de Política Comercial i Competitivitat representa oficialment a Espanya davant altres països que formen part de la UE, de la Secretaria del Conveni i davant el Comitè CITES. També, el Reglament, li encomana altres funcions com; el manteniment de les comunicacions oficials en l'àmbit governamental, la tramitació i autorització, les sol·licituds d'importació, exportació o reexportació presentades davant els Serveis Oficials d'Inspecció, Vigilància i Regulació de les Exportacions (SOIVRE), de les Direccions Territorials i Provincials de Comerç, i l'elaboració d'un informe anual, i un altre biennal, que recullen les dades sobre el comerç exterior i els espècimens d'espècies incloses al Reglament (CE) 338/97 (Salazar & Soto, 2009; Secretaria de Estado de Comercio, n.d.).

No obstant això, recentment (18 de febrer de 2018) el Consell de Ministres ha aprovat l'Acord, pel que s'aprova el Pla d'acció contra el tràfic il·legal i furtivisme internacional d'espècies silvestres, a proposta de la Ministra d'Agricultura i Pesca, Alimentació i medi Ambient. El Pla es compon de 26 mesures específiques, entre les quals es troben la creació d'una oficina nacional per la lluita contra les infraccions mediambientals, la realització de campanyes

d'investigació de delictes mediambientals a nivell internacional i el reforç de les actuacions d'inspecció i control del trànsit d'espècies silvestre (BOE, 2015; Ministerio de Asuntos Exteriores y de Cooperación, 2018).

Des del Ministeri d'Afers Exteriors i Cooperació i la Agència Espanyola de Cooperació Internacional pel Desenvolupament (AECID), co-firmants del Pla, s'inclouran diàlegs i consultes polítiques amb altres Estats. Amb la finalitat d'incrementar la conscienciació sobre el problema i la seva vinculació amb altres tipus de tràfics il·lícits; persones, drogues i armes. També s'impulsaran activitats de formació per a socis de programa de cooperació, especialment amb els Forces i Cossos de Seguretat (La Moncloa, 2018).

Respecte els socis del programa de cooperació cal fer especial menció al Servei de Protecció de la Naturalesa (SEPRONA), component de la Guardia Civil des del 1988, que lluita de forma directa contra els delictes d'àmbit ambiental, garantint el compliment de les normes relatives a la caça, la pesca i la conservació dels boscos. La Llei Orgànica 2/1986 de les Forces i Cossos de Seguretat de l'Estat encomana a la Guardia Civil vetllar per la conservació de la natura i el medi ambient. Tracta cada any entre 115.000 i 160.000 casos de delictes mediambientals, com per exemple; el comerç il·lícit d'espècies protegides, la caça i la pesca furtiva, els delictes contra el benestar animal, la tala il·legal i els incendis provocats. La major part de les denúncies que es tracten al SEPRONA són relacionades amb infraccions legislatives sobre la fauna i la flora silvestre. En aquest cas, són els ciutadans els que, exerceixen un paper de col·laboració molt important en la detecció d'infraccions contra el medi ambient, notificant les mateixes per via telefònica o correu electrònic al servei de la Guardia Civil. Gràcies a això, cada any són arrestats entre 300 i 1000 persones per infraccions penals contra la normativa ambientals (Ministerio del Interior, 2018) .

Durant 2016 - 2018 SEPRONA ha liderat una operació internacional contra el tràfic il·legal d'angules a Espanya. En aquesta important macro operació anomenada "*Operación LAKE*" han participat l'Europol, l'Eurojust i països com Regne Unit, Portugal, França i Grècia per lluitar contra el tràfic d'espècies amenaçades en la UE i desmantellar les estructurades xarxes de les organitzacions criminals més desapiadades que participen en el tràfic il·legal d'angules, altres delictes mediambientals, així com activitats il·legals associades,

com la falsificació documental i l'evasió d'impostos, entre altres. La intervenció operativa va finalitzar amb la detenció de 48 persones i 4.000kg d'àngules intervingudes – animals que han patit un descens del 90% des del 1980 a l'actualitat degut a la pesca il·legal i pèrdua dels seus habitats–, que suposa un valor total de 4 milions d'euros. Les investigacions van demostrar com s'havia passat per contraban més de 10 tones d'àngules de la UE a Xina, per valor de 10 milions d'euros, dels quals les organitzacions criminals investigades haurien guanyat al voltant de 280 milions d'euros en els últims cinc anys. Això mostra una idea clara sobre la dimensió que avarca tota aquesta activitat il·legal (EUROPOL, 2017; Ministerio del Interior - Guardia Civil, 2017).

Tanmateix, a Espanya també hi ha hagut operacions importants contra el tràfic il·lícit de flora, concretament d'espècies de fusta, com la “Operación Palo” o “Operación Tarima”, portades a terme per la Guardia Civil, el SEPRONA i la Unitat Central Operativa (UCO) entre 2002 i 2006. Un informe elaborat per Salazar & Soto (2009) de Greenpeace, analitza cinc casos d'aquest tipus de tràfic il·lícit de fusta incloses al Conveni CITES, com la fusta de Caoba de fulla ampla (*Swietenia macrophylla*) la qual es talada de parcs nacionals i reserves forestals, el Palosanto de río (*Dalbergia nigra*), amb la qual es fabriquen molts instruments musicals com la guitarra espanyola o mobles de luxe, i el Làrix Xilè (*Fitzroya cupressoides*), etc. Amb aquestes operacions es va posar al descobert una gran xarxa de contraban de fustes amenaçades, procedents principalment de Mèxic i Brasil (entre altres) i reexportades a la UE i altres països fora de la Unió. En aquests casos, no tant sols es comet el delictes de tràfic il·lícit d'espècies amenaçades, tipificat a l'art.332 del Codi Penal espanyol, sinó perquè el delictes de TES es pugui portar a terme han de tenir concurrència altres delictes com que la falsificació documental, el suborn, o el delictes de contraban, etc. (Salazar & Soto, 2009).

4.4. Competències jurisdiccionals per la lluita contra el crim organitzat i el tràfic il·lícit de fauna i flora silvestre.

El caràcter transnacional del dany mediambiental obliga als Estats a cooperar entre ells, produint una estratègia comuna de lluita contra la criminalitat ambiental i la unificació de criteris legals. La delinqüència organitzada ha sigut una de les amenaces que ha merescut major nombre d'accions europees per la

seva comprensió i reducció però seguirà constituint un dels grans reptes de la seguretat pels pròxims anys en l'àmbit europeu (Solana, 2014; citat a Carrera, 2014)

En els últims anys hi ha hagut una intensificació de les lleis penals per a protegir l'entorn, i una generació legislativa per a introduir "nous delictes". Amb la creació d'aquests nous tipus de delictes no necessàriament s'impedeix l'activitat ja que de ser així no es necessitaria el sistema de justícia penal. Així mateix amb la creació de nous delictes mediambientals es podria esperar un augment d'aquest tipus delictiu, del nombre de subjectes criminals, així com també de nous formats de OCGS i altres tipus de crims relacionats amb problemes mediambientals. Hi ha moltes formes en què els problemes mediambientals causen o es relacionen amb activitats delictives, i a mesura que aquests problemes es conceben com més urgents (o es perceben com a més urgents) es pot esperar un augment dels crims mediambientals, encara que existeix una part de la criminologia mediambiental, que considera que només una minoria dels danys ambientals són deguts a les activitats delictives, ja que sovint aquesta es deu a altres activitats legals, com la pesca, la desforestació o la contaminació, etc. (Potter, 2010).

Els Estats i les organitzacions supranacionals han portat a terme diverses convencions, entre les quals destaquen les organitzades per les Nacions Unides. La primera va ser la Conferència de les Nacions Unides sobre el Medi Humà i va donar lloc a la Declaració d'Estocolm de 1972, que representa el primer esforç de caràcter global per tutelar el medi ambient (Márquez Buitrago, 2007; citat a Fuentes, 2017). No obstant això la conferència de la qual va derivar la Declaració d'Estocolm va ser considerada pel Consell Econòmic i Social de les Nacions Unides a Beirut, mitjançant resolució 1346 (XLV) del 30 de juliol de 1968, i convocada per l'Assemblea General en resolució 2398 (XXIII) el 3 de 1968 (Naciones Unidas, 2018). Des de aleshores, es realitzen diverses conferències, comissions, declaracions i cimeraes en les que es tracten diversos temes de caràcter mediambiental i a les quals els Estats projecten estratègies comunes en la prevenció i resposta al dany ambiental.

Les Nacions Unides desenvolupen diverses activitats en l'àmbit del medi ambient impulsades per importants comissions, conferències i cimeraes, com: La Conferència de les Nacions Unides sobre el Medi Humà (1972), la Comissió

Mundial sobre el Medi Ambient i el Desenvolupament (1987), la Conferència de les Nacions Unides sobre el Medi Ambient i el Desenvolupament (1992), el Període Extraordinari de Sessions de l'Assemblea General sobre el Medi Ambient (1997), la Cimera Mundial sobre el Desenvolupament Sostenible (2002) i la Conferència de les Nacions Unides sobre el Desenvolupament Sostenible (2012) (Naciones Unidas, 2018).

Tanmateix, més enllà d'un interès general pel medi ambient, l'interès pel tràfic d'espècies silvestres, a nivell polític internacional, augmenta degut al seu impacte i magnitud. Així, al 2015 va tenir lloc la primera resolució sobre el tràfic d'espècies silvestres per la Assemblea General de les Nacions Unides, i dos esdeveniments importants aquell mateix any; la Conferència de Kasane, Botsuana, d'un alt nivell, i la Cimera del G-7. A conseqüència d'aquests actes, la comunitat internacional va adoptar una sèrie de compromisos conjunts per a intensificar les accions contra la lluita d'aquesta activitat criminal.

Des deleshores, s'han adoptat moltes mesures per combatre el tràfic d'espècies silvestres en el marc de la Convenció sobre el Comerç Internacional d'Espècies amenaçades de fauna i flora Silvestres de 1983 (CITES), sent aquest el tractat internacional més important que regula el comerç internacional d'espècies silvestres (Comisión Europea, 2016).

El Conveni CITES signat a Washington el 3 de març de 1973 per 21 països, va entrar en vigor al 1975 amb l'objectiu fonamental de preservar la conservació de les espècies amenaçades de fauna i flora silvestre mitjançant el control del seu comerç. Actualment, hi ha 183 països adherits, és a dir, gairebé tots el països del món. Aquest Conveni, estableix una xarxa mundial de controls del comerç internacional d'espècies silvestres amenaçades i dels seus productes, exigint la utilització de permisos oficials per autoritzar la seva comercialització. La protecció s'estén als animals i plantes, essers vius o morts, les seves parts, derivats o qualsevol producte que els continguin, com: les pells, marfil, closques, instruments musicals, llavors, extracte de perfums i tots aquells productes elaborats a partir d'espècimens d'espècies incloses en dit Conveni. El funcionament del Conveni, es regeix per dos òrgans concrets:

- La Conferència de les Parts: òrgan superior del Conveni, que reuneix a tots els Estats Contractants del Conveni al menys un cop cada 2 o 3 anys.
- La Secretaria del Conveni CITES: administrada per les Nacions Unides a

Ginebra i finançada per les aportacions de les Parts. Actua com agent d'enllaç pels intercanvis d'informació entre els diferents Estats, autoritats i organitzacions

El Conveni estableix la necessitat d'obtenir permisos d'exportació en el país d'origen i d'importació en el de destí previs al intercanvi, i contempla l'emissió de certificats per les excepcions ja previstes al mateix Conveni. També permet la possibilitat d'aplicar altres legislacions de caràcter nacional més estrictes com ocorre en el cas aplicat per la Unió Europea (Secretaria de Estado de Comercio, n.d.)

En aquest context, al 2010, amb la intenció de coordinar la lluita contra aquests tipus de crims, es va crear el Consorci Internacional per a Combatre els Delictes contra la Vida Silvestre (ICCWC - *International Consortium Combating Wildlife Crime*), integrat per la Interpol, la Convenció sobre el Comerç Internacional d'Espècies amenaçades de fauna i flora Silvestres (CITES - *Convention on International Trade in Engendered Species of Wild Fauna and Flora*), les Nacions Unides Oficina Contra la Droga i el Delicte (UNODC - *United Nations Office on Drugs and Crime*), el Banc Mundial i l'Organització Mundial de Duanes (WCO – *World Customs Organization*).

Cal destacar que la Convenció de les Nacions Unides contra la Delinqüència Organitzada Transnacional i els seus Protocols (Naciones Unidas, 2004) aprovada per la resolució 55/25 de la Assemblea General (Asamblea General Naciones Unidas, 2001), i el Conveni CITES es configuren com els principals instruments internacionals en la lluita contra la delinqüència organitzada transnacional i el tràfic il·lícit d'espècies de flora i fauna silvestres en perill proporcionant un marc jurídic efectiu i les eines necessàries per a la cooperació internacional entre els Estats (CITES, 1979; EnviCrimeNet, 2016)

La Unió Europea, també té un paper important a desenvolupar en la lluita contra el tràfic d'espècies en perill d'extinció ja que es troba directament implicada i afectada, com a mercat de destí i node central del tràfic en transit cap a altres regions. A la Unió Europea també es venen rèptils en perill d'extinció, entren il·lícitament marfil i fusta protegida, a través dels ports, i s'exporten angules, espècie amenaçades greument, les quals acaben venent-se en mercats d'Àsia. Fins al moment, els esforços de la Unió Europea per abordar el problema

s'han centrat en l'aplicació del Conveni CITES i la defensa d'unes normes mundials estrictes, el recolzament en els esforços de conservació a gran escala, així com la participació i iniciatives nacionals i multilaterals a fi de posar fre al tràfic il·lícit de la vida silvestre (Comisión Europea, 2016).

L'aplicació del Conveni CITES a la Unió Europea, s'aplica des de 1982, data en la que va entrar en vigor la primera legislació comunitària que aplicava la Convenció. La peculiaritat d'aquesta aplicació és que s'ha d'aplicar de forma igual en tots els Estats Membres i, per tant, no permet la seva aplicació a nivell nacional ja que la reglamentació del comerç exterior és competència exclusiva de la UE. La Unió Duanera suposa l'absència de controls fronterers sistemàtics entre els Estats membres i la lliure circulació de mercaderies entre ells perquè existeix una política comuna en matèria de mediambient i una legislació sobre la protecció i conservació d'espècies autòctones a la UE (Secretaria de Estado de Comercio, n.d.).

No obstant això, els esforços no són suficients per a detenir el devastador impacte de la delinqüència contra la vida silvestre sobre els ecosistemes i l'economia, i és necessari una resposta més exhaustiva i decisiva. Així la UE va presentar un Pla d'acció contra el tràfic d'espècies silvestres 2016-2020, que aborda el contraban de la vida silvestre dins de la Unió Europea i enforteix el paper per a combatre aquestes activitats il·legals globalment, a través de 32 mesures classificades en tres principals punts: prevenció, aplicació i cooperació. Aquest Pla, substitueix la Recomanació 2007/425/CE per la que es defineix una sèrie d'actuacions amb vistes a l'aplicació del Reglament (CE) nº 338/97 del Consell, relatiu a la protecció d'espècies de fauna i flora silvestres mitjançant el control del seu comerç. L'aplicació del Pla d'acció exigeix un ampli recolzament de les institucions de la Unió i de les seves agències, com són; l'Europol i l'Eurojust, i de les seves delegacions arreu del món, així com dels Estats membres, les seves agències, les ambaixades d'aquests i inclús de les seves comunitats empresarials. Es tracta, doncs, d'una contribució important al desenvolupament sostenible fitxat en l'Agenda 2030 pel Desenvolupament Sostenible, acordada pels Caps d'Estats en la Cimera de les Nacions Unides del 2015, sota la finalitat de: adoptar mesures urgents per a posar fi a la caça furtiva i el tràfic d'espècies protegides de flora i fauna i abordar la demanda i l'oferta

il·legals de productes silvestres (Comisión Europea, 2016).

Encara que les normes existents a nivell internacional i de la UE sobre el comerç d'espècies silvestres són adequades, en general, segons el Pla d'acció de la UE molts estudis i informes, com el document SWD (2016) (citat a Comisión Europea, 2016) posen de manifest l'existència de grans dificultats a l'hora d'aplicar-les i fer-les complir i la UE ha fet un recalcamet sobre la necessitat de desenvolupar un enfocament més ampli i una implicació major per part dels organismes contra la lluita del delictes de TES. Això és particularment cert en el cas del fenomen "relativament nou" de la delinqüència organitzada contra les espècies silvestres. L'establiment conjunt de prioritats repressives i el recolzament específic de l'Europol i l'Eurojust en assumptes transfronterers contribuirà a controlar i fer complir la llei, adquirint un caràcter més estratègic. L'Agència Europea de Seguretat, realitza avaluacions per a determinar si el marc legislatiu vigent de la UE, per a combatre els delictes contra el medi ambient, concretament la delinqüència organitzada contra la vida silvestre i resulta adequat per al compliment dels objectius del Pla. D'aquesta forma es vol potenciar la capacitat de tots els eslabons de la cadena coercitiva i del poder judicial per a que aquests puguin prendre mesures efectives contra el delictes de TES en la Unió Europea. El Pla d'acció determina que, per una lluita més eficaç, contra la delinqüència organitzada en l'àmbit del tràfic d'espècies silvestres, tots els Estats membres han de complir els compromisos internacionals que hagin contret per garantir que la seva legislació sobre delinqüència organitzada s'apliqui al tràfic d'espècies silvestres i puguin imposar sancions adequades. Així com la necessitat d'un reforçament en la cooperació internacional per fer complir les lleis a través de la participació en operacions policials, l'assistència tècnica i l'ajuda financera específica (Comisión Europea, 2016).

5. ANÀLISI

A partir del contingut exposat fins al moment, i en l'aportació pròpia segons diverses línies d'anàlisi obtingudes a partir de la revisió sistemàtica de literatura, es pot començar per a identificar els principals problemes que contribueixen a que el delictes de TES sigui difícil de identificar, tractar, controlar i eradicar.

Línia d'anàlisi nº 1: Victimologia

La primera línia d'anàlisi que es pot obrir arran de la revisió sistemàtica de la literatura és pot entendre des del tema de la Victimologia. La falta de consciència o consciència errònia sobre l'impacte i les conseqüències dels delictes mediambientals. És molt difícil estimar la dimensió real i l'impacte dels delictes mediambientals, sobretot quan la societat no creu ser-ne víctima d'aquest tipus de delictes. Existeix una "tradicció" on els delictes mediambientals es perceben com a delictes "sense víctimes" perquè els danys ocasionats al medi són sovint part de processos acumulats o no visibles ràpidament. Però es tracta d'una percepció totalment errònia ja que el dany als ecosistemes no tant sols comporta l'extermi d'espècies de fauna i el trencament de la "cadena alimentaria" fragmentant o destruint totalment els ecosistemes, sinó que es plantegen com un risc per a les persones causant malalties, reducció de l'esperança de vida i inclús de la mort. El mateix succeeix amb l'extermi de la flora i la desforestació (ja sigui per tala o de la crema de boscos), provoca destrucció massiva dels ecosistemes, canvi climàtic sever i escalfament global.

Línia d'anàlisi nº 2: Factors psicosocials de la delinqüència

El segon problema, s'exposa des d'una línia basada en el tema sobre els Factors psicosocials de la delinqüència, i en concret sobre la percepció. Així es pot assenyalar que les víctimes no sempre ho són per les accions de tercers, sinó que sovint deriven de les seves pròpies accions directes i immediates. La complicació del panorama en les àrees més riques en biodiversitat és on es troba la població més implicada en el delictes de TES degut a la situació de pobresa i marginalitat que viuen. Països on les necessitats bàsiques són majors, són on menys conscienciació sobre la conservació d'espècies amenaçades hi ha ja que degut a les mancances que pateixen no poden cobrir les seves necessitats més bàsiques i, per tant, la conservació de la biodiversitat passa a un plànol inferior. Això succeeix a regions d'Àfrica on els caçadors furtius busquen la col·laboració de persones en pobresa extrema per a obtenir informació sobre la ubicació dels espècimens desitjats, així poder caçar-los i emportar-se la part concreta, a canvi de oferir-los la resta del espècimen caçat. Espècimens com els elefants i rinoceronts, a l'Àfrica, són entregats als caçadors furtius per a que aquests

s'emportin les seves banyes a canvi de deixar-los el cos de l'animal, per aprofitar la seva carn. Així doncs, aquest és un dels problemes més complexos i dificultosos en la lluita contra el delictes de TES.

Línia d'anàlisi nº 3: Perfils criminològics

La tercera línia d'anàlisi es fonamenta a partir del tema dels Perfils criminològics mostrant una representació de les característiques personals (com les seves preferències o pretensions) i el seu procedir criminal. Així es poden identificar tres tipus de perfils:

En primer lloc, l'exposat anteriorment, les víctimes col·laboradores, les quals cooperen amb els criminals a canvi de satisfer d'alguna forma les carències i necessitats vitals bàsiques.

En segon lloc, els demandants de països desenvolupats. Persones víctimes dels seus propis patrons de conducta a través dels quals generen una demanda de productes de vida silvestre i fomenten el delictes de TES. Les demandes de "aconseguir el que es vol a tota costa" mostren la magnitud dels mercats i del desbordament d'aquesta activitat criminal sota demanda, convertint les captures i els productes de vida silvestre en desorbitades xifres.

En tercer lloc, els criminals i organitzacions criminals, els quals no tenen cap tipus d'objecció a l'hora de causar dany al medi natural, destruir ecosistemes, caçar, matar o traficar (o qualsevol altre activitat derivada del delictes de TES) per tal de obtenir beneficis.

Línia d'anàlisi nº 4: Metodologia de les ciències socials

Mitjançant una línia d'anàlisi basada en Metodologies de les ciències socials, segons mètodes d'interpretació de dades es manifesta el quart problema. La falta de dades oficials, o dades en les quals confiar sobre els delictes mediambientals acostumen a estar dispersos i inclús les dades de fonts oficials i institucionals (UE i convenis), que són les fonts que probablement contenen dades més consolidades, són limitades ja que no abasten la gravetat real i l'evolució de les OCGS (i altres actors) en aquest tipus d'activitat degut a la xifra negra.

Existeix una important dificultat per a obtenir dades fiables i rellevants per a desenvolupar un treball qualitatiu sòlid. La presència d'informació no contrastada

en línia és molt elevada, la premsa sensacionalista i les pàgines webs extraoficials no ofereixen una fiabilitat pròpia per un estudi documental, això causa que la trobada de dades consolidades sigui més complexa. Pel que respecte a dades físiques, en paper, són molt difícils de trobar degut a la seva escassetat i a la presència prioritària del format digital.

Línia d'anàlisi n° 5: Política criminal

L'anàlisi del cinquè problema es tracta a través de la Política Criminal degut a que el seu marc es configura des de la discussió del compromís i la voluntat de les intervencions i aplicacions polítiques que lluiten contra la criminalitat. La falta de compromís i desestimació de la dimensió i impacte real del delictes de tràfic d'espècies es pot observar com una irresponsabilitat que no pertany exclusivament a aquelles persones que intervenen de forma indirecta en la consecució d'aquest delictes, sinó que també el sistema polític i governamental són responsables. S'entén que les capacitats per completar el compromisos i voluntats polítiques criminals en la intervenció i aplicació de recursos necessaris per a la lluita contra el delictes de TES, són totalment disfuncionals. Això es percep a través de les dades disponibles i emprades a la revisió, les quals indiquen un creixement de la demanda i oferta, i en la reducció considerable del nombre d'espècies en perill d'extinció. Així doncs, la necessitat de creació de nous convenis internacionals que actuïn eficaçment en la lluita contra el delictes de tràfic d'espècies, és una realitat. No obstant això, cal remarcar que també cada cop hi ha més confiscacions a les zones duaneres de la UE, però no és suficient s'ha d'abordar més eficaçment aquest tràfic il·lícit a nivell internacional per què si els productes segueixen arribant a les duanes és perquè el sistema polític criminal falla.

S'observa que a nivell internacional només es disposa del Conveni CITES com l'únic Conveni en matèria del delictes de TES. Els països, com Espanya, pot ser que disposin de reglaments o altres Plans d'acció a nivell estatal o de col·laboració comunitària (UE), però es requereix un compromís real en la creació de Plans estratègics internacionals alternatius que englobin la lluita contra el tràfic d'espècies en perill d'extinció des d'una perspectiva actual i la cooperació de diverses accions, coordinades i desenvolupades, no únicament pels Governos o institucions governamentals sinó per professionals de l'àmbit de

la Criminologia, i especialment en la promoció de la *Green Criminology*.

Línia d'anàlisi 6: Factors psicosocials de la delinqüència i Teoria criminològica

Per entendre l'últim problema s'ha d'aplicar en base a dues línies:

La primera línia es tracta des del tema dels factors psicosocials de la delinqüència, justificada en el factors que influeixen en les persones per a predisposar-les a cometre delictes. En el delicte de TES, els factors que predisposen als delinqüents a cometre el delicte són els factors personals (necessitats bàsiques), recompensa (beneficis i incentius), habilitats necessàries (recursos, experiència, especialització, etc.), perill i riscos (ser detingut i severitat del càstig) objectiu i oportunitat.

La segona línia, essencial per entendre la línia anterior basada en els factors psicosocials que predisposen al delinqüent, és el tema de les teories criminològiques, especialment: la teoria de l'elecció racional de Cornish i Clark (Patiño, 2015). Aquest enfocament sosté que els subjectes que van a cometre un delicte ho porten a terme sota un procés de decisió, a través del qual els delinqüents busquen com poder beneficiar-se a través d'una acció, en concret del seu comportament delictiu. Els factors que els delinqüents tenen en compte durant aquesta presa de decisions són els que determinaran la situació de risc i recompensa d'una activitat determinada. Aquests factors són els anteriorment assenyalats, i en concret els que influeixen davant el delicte de TES són les bones oportunitats de negoci, els bons beneficis i els baixos riscos. En aquest cas doncs, el problema rau quan les oportunitats delictives s'inclinen a favor d'un gran benefici i baixos riscos ja que el mercat i la demanda donen molts bons beneficis econòmics i en cas de ser detingut la pena és mínima.

5.1. Aportació final

Així doncs, queda clar per on rau la gran problemàtica de l'explotació il·lícita del mediambiental. Si volem salvaguardar de forma efectiva la biodiversitat i el medi natural que ens queda, hem de trobar un equilibri entre l'ús i la conservació. Caldria, doncs, donar educació ambiental amb polítiques de prevenció, en la preparació de medis per a impedir el fet criminal. Així es conscienciaria, primerament a la població de la importància que mereix la conservació dels

recursos naturals i del grau de repercussió que el consum i demanda de productes de vida silvestre ocasiona, no tant sols davant al medi natural, sinó directament a les persones. En segon lloc, un compromís real de les institucions que vetllen per la sostenibilitat del medi natural, i en especial en la lluita contra el delicte de TES. És fonamental un bon funcionament i organització entre les institucions responsables per poder aplicar polítiques mediambientals satisfactòries, com també adequar el sistema judicial als fenòmens criminals actuals i contemplar, mitjançant reformes, l'ampli ventall de delictes mediambientals, atorgar-li el caràcter transcendental que els hi correspon.

6. CONCLUSIONS

A través de l'exposició d'aquestes línies i al llarg d'aquest treball s'observa i reconeix com el delicte de TES i en concret, dos dels seus derivats; tràfic il·lícit de fauna silvestre i de flora, especialment d'espècies de fusta, suposa una greu amenaça global tant per la conservació de la biodiversitat com per la raça humana. La problemàtica mediambiental s'agreuja amb la proliferació de les activitats i formes de negoci de les organitzacions criminals (OCGS) les quals exploten els recursos naturals sense preocupar-se per les conseqüències que amb això generen. Els bons beneficis que els reporta aquest tipus d'activitat els impulsa a continuar i a adquirir un caràcter més despietat per a satisfer la demanda d'una societat inconscient. Una demanda que constitueix la creació d'un mercat global il·lícit que mou milers de milions cada any i que comporta la mobilització clandestina dels grups organitzats i d'individus víctimes pròpies de les seves necessitats més bàsiques. La caça, el tràfic i mort de milers d'espècimens, que conformen el nostre medi natural, satisfan una realitat que va més enllà del comerç il·lícit. La consciència de la societat encara no és oberta a comprendre la magnitud d'un problema que afecta a escala mundial perquè aquests superposen els seus desitjos davant qualsevol altre qüestió.

Els Estats comencen a prendre accions amb la creació de diverses institucions que vetllen per els recursos naturals, però les polítiques mediambientals aplicades fins al moment, sembla ser, que no resulten totalment satisfactòries per a protegir el medi natural.

7. BIBLIOGRAFIA

Alda Mejías, S. (2018). *Observatorio de redes criminales y tráfico ilícitos del Real Instituto Elcano*. Madrid.

Asamblea General Naciones Unidas. Resolución aprobada por la Asamblea General 55/25. Convención de las Naciones Unidas contra la Delincuencia Organizada Transnacional, Pub. L. No. A/55/383, Quincuagésimo quinto período de sesiones Tema 105 del programa 55 (2001).

BBC Mundo. (2016). Por qué el número de tigres aumentó por primera vez en 100 años - BBC Mundo. Retrieved April 15, 2018, from http://www.bbc.com/mundo/noticias/2016/04/160411_ciencia_wwf_razones_aumenta_numero_tigres_lb

BOE. Resolución de 4 de abril de 2018, de la Dirección General de Calidad y Evaluación Ambiental y Medio Natural, por la que se publica el Acuerdo del Consejo de Ministros de 16 de febrero de 2018. (2015). España: BOE.

Carrera, J. A. (2014). Delincuencia Organizada en España. In J. J. Matínez (Ed.), *Criminalidad Organizada. Estudios Internacionales*. (Criminolog, pp. 101–126). España.

CITES. (1979). Convención sobre el Comercio Internacional de Especies Amenazadas de Fauna y Flora Silvestres. *Diario Oficial de La Unión Europea*. Washington.

CITES. (2012). CITES Secretary-General expresses grave concern over reports of mass elephant killings in Cameroon. Retrieved April 20, 2018, from https://www.cites.org/eng/news/pr/2012/20120228_elephant_cameroon.php

Comisión Europea. (2016). *Plan de acción de la UE contra el tráfico de especies silvestres*. European Commission.

De la Corte, L., & Giménez-Salinas, A. (2010). *Crimen.org*. (Ariel, Ed.). Barcelona.

EnviCrimeNet. (2016). EnviCrimeNet (Environmental Crime Network) Report on Environmental Crime. Retrieved April 1, 2018, from http://www.envicrimenet.eu/images/docs/envicrimenet_report_on

environmental crime.pdf

Estrada, I. (2010). Criminología ambiental: Los delitos ambientales. *Archivos de Criminología, Seguridad Privada y Criminalística. Año 2, Vol. IV Enero-Julio 2010. México. ISSN: 2007-2023.*

Estrada, I. (2014). Los recursos naturales un vehiculo para las prácticocas de la criminalidad organizada. In J. J. Martínez (Ed.), *Criminalidad Organizada. Estudios Internaciones. (pp.87-100) España: Criminología y Justicia Editorial. ISBN: 978-149-484-425-7* (Grupo Crim, pp. 87–100). Mexico: Criminologia y Justicia Editorial.

EUROPOL. (2017). EU law enforcement step up efforts to protect the environment – 48 arrested for trafficking endangered species | Europol. Retrieved May 25, 2018, from <https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/eu-law-enforcement-step-efforts-to-protect-environment---48-arrested-for-trafficking-endangered-species>

Farrington, D., & Welsh, B. (2002). *Effects of improved street lighting on crime.* <https://doi.org/10.4073/csr.2008.13>

Fuentes, M. Á. (2017). Término Crimipedia: Criminología mediambiental. Retrieved April 16, 2018, from http://crimina.es/crimipedia/wp-content/uploads/2017/06/Criminología-medioambiental_María-Ángeles-Fuentes-Loureiro.pdf

Greenpeace. (2017). Las selvas tropicales de Indonesia son un punto caliente de biodiversidad. Son también una región clave para la regulación del clima de la Tierra. Pero estos bosques están siendo talados y sustituidos por plantaciones para la producción de aceite de palma. Retrieved April 22, 2018, from <https://es.greenpeace.org/es/trabajamos-en/bosques/indonesia/>

Hikal, W. (2014). “La investigación y Prevención de la criminalidad organizada.” In J. J. Martínez (Ed.), *Criminalidad Organizada. Estudios Internaciones* (Criminolog, pp. 67–74).

IFAW. (n.d.). Luchando contra el tráfico de vida silvestre en línea | IFAW - International Fund for Animal Welfare. Retrieved April 22, 2018, from <https://www.ifaw.org/espanol/nuestro-trabajo/wildlife-trade/luchando-contra->

el-tráfico-de-vida-silvestre-en-línea

La Moncloa. (2018). Referencia del Consejo de Ministros [Consejo de Ministros/Referencias]. Retrieved May 24, 2018, from <http://www.lamoncloa.gob.es/consejodeminstros/referencias/Paginas/2018/refc20180216.aspx#Especies>

Maniglio, R. (2009). The impact of child sexual abuse on health: a systematic review of reviews. *Clinical Psychology Review*. [https://doi.org/S0272-7358\(09\)00109-3](https://doi.org/S0272-7358(09)00109-3) [pii]r10.1016/j.cpr.2009.08.003

Ministerio de Asuntos Exteriores y de Cooperación. (2018). El Tráfico Ilegal y Furtivismo internacional de Especies Silvestres se incluirá en las consultas políticas con terceros países. Retrieved May 24, 2018, from http://www.exteriores.gob.es/Portal/es/SalaDePrensa/Actualidad/Paginas/Articulos/20180221_ACTUALIDAD3.aspx

Ministerio del Interior. (2018). Guardia Civil. Información Institucional. Medio Ambiente. Servicio de Protección de la Naturaleza (SEPRONA). Retrieved April 22, 2018, from http://www.guardiacivil.es/es/institucional/Conocenos/especialidades/Medio_ambiente/index.html

Ministerio del Interior - Guardia Civil. (2017). El SEPRONA lidera una operación internacional contra el tráfico ilegal de angulas. Retrieved May 25, 2018, from <http://www.guardiacivil.es/es/prensa/noticias/6264.html>

Naciones Unidas. (2004). Convención de las naciones unidas contra la delincuencia organizada transnacional y sus protocolos. In *OFICINA DE LAS NACIONES UNIDAS CONTRA LA DROGA Y EL DELITO* (p. 85). New York. <https://doi.org/10.5377/rpsp.v1i2.1373>

Naciones Unidas. (2018). Documentación de la ONU: Medio ambiente. Retrieved May 21, 2018, from <http://research.un.org/es/docs/environment/conferences>

Natali, L. (2014). Green Criminology, Victimizació medioambiental y Social Harm. El Caso de Huelva (España). Retrieved from <http://revistes.ub.edu/index.php/CriticaPenalPoder/article/view/10459>

Patiño, M. (2015). Término Crimipedia: Teoría de la elección racional de Cornish

- y Clarke. *Criminia. Centro Para El Estudio y Prevención de La Delincuencia*, (Crimipedia), 15.
- Potter, G. (2010). What is green criminology? Retrieved April 1, 2018, from <http://www.greencriminology.org/monthly/WhatIsGreenCriminology.pdf>
- Salazar, E., & Soto, M. A. (2009). *Comercio ilegal de maderas y aplicación del Convenio CITES en España Análisis de cinco casos de tráfico ilícito de especies maderables incluidas en el Convenio CITES*. Greenpeace.
- San Juan, C. (2013). Criminología ambiental: un área en expansión. Retrieved April 8, 2018, from https://gredos.usal.es/jspui/bitstream/10366/128906/1/Criminologia_ambiental_un_area_en_expans.pdf
- Sansó-Rubert, D. (2015). Analysis of Criminal Intelligence from a Criminological Perspective: The Future of the Fight against Organized Crime. *Journal of Law and Criminal Justice*, 3 (1)(American Research Institute for Policy Development), 40–48. <https://doi.org/10.15640/jlcj.v3n1a3>
- Secretaria de Estado de Comercio. (n.d.). El Convenio CITES. Retrieved May 16, 2018, from <http://www.cites.es/es-ES/elconveniocites/Paginas/Introduccion.aspx>
- SOCTA (Europol). (2017). *Serious and Organised Crime Threat Assessment. Crime in the age of technology*. (Vol. 2017). The Hague. <https://doi.org/10.2813/11532>
- Soler, R. (2017). El ecocidio: ¿crimen internacional? Retrieved April 15, 2018, from http://www.ieee.es/Galerias/fichero/docs_opinion/2017/DIEEEO128-2017_Ecocidio_RoselSoler.pdf
- Sollund, R., & Maher, J. (2016). The Illegal Wildlife Trade. *EFFACE*, 1(A Case Study report on the Illegal Wildlife Trade in the United Kingdom, Norway, Colombia and Brazil), 62. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199935383.013.161>
- TRAFFIC International. (2017). Overview of important seizures in the European Union. Regne Unit.
- UNODC. (2010a). Delito ambiental: el tráfico ilícito de fauna silvestre y madera.

Retrieved April 1, 2018, from
<https://www.unodc.org/toc/es/crimes/environmental-crime.html>

UNODC. (2010b). *The Globalization of Crime: A Transnational Organized Crime Threat Assessment*. Viena: United Nations publication.
<https://doi.org/10.4135/9781483349091.n7>

Welsh, B. C., & Farrington, D. P. (2002). Crime prevention effects of closed circuit television: a systematic review. *Home Office*, 252(August), 58.
<https://doi.org/10.4073/csr.2008.17>

WWF. (n.d.). Tráfico de especies | WWF España. Retrieved May 24, 2018, from
https://www.wwf.es/nuestro_trabajo_/especies_y_habitats/trafico_de_especies_/

8. ANNEX 1

Taula1. Descripció de les revisions incloses al TFG.

Autor	Referència bibliogràfica	Localització font: Catàleg IDs o URL	Tipus de font	Idioma	Pàg	Criteris de selecció i rebuig							
						Propòsit			ANY	Àmbit o tema criminològic	Naturalesa del contingut	Àmbit territorial	L'autor o autors han fet altres publicacions rellevants en l'àmbit?
						divulgatiu*	formatiu	acadèmic - especialitzat**					
Alda, S. (2018)	Observatorio de redes criminales y tráfico ilícitos del Real Instituto Elcano	http://www.realinstitutoelcano.org/wps/wcm/connect/dfd9df07-e602-463f-b9bc-dfcbc4cfb86d/DT4-2018-Alda-Observatorio-de-redes-criminales-trafico-ilicitos-Elcano.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=dfd9df07-e602-463f-b9bc-dfcbc4cfb86d	Oberta	Castellà	50	X			2018	Xarxes criminals i Tràfics il·lícits	Bibliogràfica	Global	SI
Asamblea General Naciones Unidas (2001)	Resolución aprobada por la Asamblea General 55/25. Convención de las Naciones Unidas contra la Delincuencia Organizada Transnacional	Pub. L. No. A/55/383, Quincuagésimo quinto período de sesiones Tema 105 del programa 55	Oberta	Castellà	55			X	2001	Resolució contra la Delinqüència Organitzada	Legislatiu	Global - Europa	SI
BBC Mundo (2016)	Por qué el número de tigres aumentó por primera vez en 100 años	http://www.bbc.com/mundo/noticias/2016/04/160411_ciencia_wwf_razones_aumento_numero_tigres_lb	Oberta	Castellà	Web	X			2018	Green Criminology	Periodístic	Global	SI

Autor	Referència bibliogràfica	Localització font: Catàleg IDs o URL	Tipus de font	Idioma	Pàg	Criteris de selecció i rebuig								
						Propòsit			ANY	Àmbit o tema criminològic	Naturalesa del contingut	Àmbit territorial	L'autor o autors han fet altres publicacions rellevants en l'àmbit?	
						divulgatiu*	formatiu	acadèmic - especialitzat**						
BOE (2018)	Resolución de 4 de abril de 2018, de la Dirección General de Calidad y Evaluación Ambiental y Medio Natural, por la que se publica el Acuerdo del Consejo de Ministros de 16 de febrero de 2018.	https://www.boe.es/boe/dias/2015/01/03/pdfs/BOE-A-2015-37.pdf	Oberta	Castellà	378	X			X	2018	Legislatiu	Jurídic	Espanya	SI
Carrera, J.A (2014)	"Delincuencia Organizada en España". A Martínez, J.J. (Coord.) Criminalidad Organizada: Estudios Internacionales (pp.101-126) España: Criminología y Justicia Editorial.	ISBN: 978-149-484-425-7	Oberta	Castellà	26			X		2014	Delinqüència Organitzada a Espanya	Bibliogràfic - legislatiu	Espanya	SI
CITES (1973)	Convención Internacional de Especies Amenazadas e Fauna y Flora Silvestres. Diario Oficial de la Unión Europea.	https://cites.org/sites/default/files/esp/di/cites-convention-sp.pdf	Oberta	Castellà	15	X				1973	Legislatiu	Jurídic	Espanya	SI
CITES (2012)	CITES Secretary-General expresses grave concern over reports of mass elephant killings in Cameroon	https://www.cites.org/eng/news/pr/2012/20120228_elephant_cameroon.php	Oberta	Anglès	Web	X				2012	Green Criminology	Informativa	Global	SI
Comisión Europea (2016)	Plan de acción de la UE contra el tráfico de especies silvestres	http://ec.europa.eu/environment/cites/p	Oberta	Castellà	27	X				2016	Pla d'acció Europeu.	Informatiu - Planificador	Europeu	SI

Autor	Referència bibliogràfica	Localització font: Catàleg IDs o URL	Tipus de font	Idioma	Pàg	Criteris de selecció i rebuig							
						Propòsit			ANY	Àmbit o tema criminològic	Naturalesa del contingut	Àmbit territorial	L'autor o autors han fet altres publicacions rellevants en l'àmbit?
						divulgatiu*	formatiu	acadèmic - especialitzat**					
		df/WAP_ES_WEB.pdf								Green Criminology			
De la Corte, I. & Giménez-Salinas, A. (2010)	Crimen.org, Barcelona.	ISBN: 978-84-344-6936-5 Recurs aprenentatge assignatura; Delinqüència Organitzada	Oberta	Castellà	455	X	X	X	2010	Crim organitzat	Bibliogràfic	Global	SI
EnviCrime Net (2016)	Report on Environmental Crime. 2016. La Haya. Environmental Crime Network & Europol.	http://www.envicrimenet.eu/reports	Oberta	Anglès	52			X	2016	Delinqüència mediambiental	Informatiu - Analític (informe anual)	Global - Europa	SI
Estrada, I. (2010)	Criminología Ambiental: los delitos ambientales	ISSN: 2007-2023	Oberta	Castellà	9	X		X	2010	Delinqüència mediambiental	Bibliogràfic	Global	SI
Estrada, I. (2014)	"Los recursos naturales un vehículo para las prácticas de las criminalidad organizada". A Martínez, J.J. (Coord.) Criminalidad Organizada: Estudios Internacionales (pp.87-100) España: Criminología y Justicia Editorial.	ISBN: 978-149-484-425-7	Oberta	Castellà	13	X		X	2014	Delinqüència organitzada i el tràfic de fauna silvestre i fusta	Bibliogràfic	Global	SI

Autor	Referència bibliogràfica	Localització font: Catàleg IDs o URL	Tipus de font	Idioma	Pàg	Criteris de selecció i rebuig							
						Propòsit			ANY	Àmbit o tema criminològic	Naturalesa del contingut	Àmbit territorial	L'autor o autors han fet altres publicacions rellevants en l'àmbit?
						divulgatiu*	formatiu	acadèmic - especialitzat**					
EUROPOL, (2017)	Organised crime groups (OCGS) and other criminal actors.	https://www.europol.europa.eu/socta/2017/organised-crime-groups.html	Oberta	Anglès	Web			X	2017	Organitzacions criminals	Informatiu - Analític (informe anual)	Global-Europa	SI
Farrington, D., & Welsh, B. (2002).	Effects of improved street lighting on crime	https://doi.org/10.4073/csr.2008.13	Oberta	Anglès	61			X	2002	Estudi d'investigació criminològica: Revisió sistemàtica	Bibliogràfic - Estadístic	Global	SI
Fuentes, M. Á. (2017)	Término Crimipedia: Criminología medioambiental	http://crimina.es/crimipedia/wp-content/uploads/2017/06/Criminología-medioambiental_María-Ángeles-Fuentes-Loureiro.pdf	Oberta	Castellà	27	X		X	2017	Green Criminology	Bibliogràfic	Global	SI
Greenpeace (2017)	Las selvas tropicales de Indonesia son un punto caliente de biodiversidad. Son también una región clave para la regulación del clima de la Tierra. Pero estos bosques están siendo talados y sustituidos por plantaciones para la producción de aceite de palma	https://es.greenpeace.org/es/trabajamos-en/bosques/indonesia/	Oberta	Castellà	Web	X			2017	Green Criminology	Periodístic	Global	SI

Autor	Referència bibliogràfica	Localització font: Catàleg IDs o URL	Tipus de font	Idioma	Pàg	Criteris de selecció i rebuig								
						Propòsit			ANY	Àmbit o tema criminològic	Naturalesa del contingut	Àmbit territorial	L'autor o autors han fet altres publicacions rellevants en l'àmbit?	
						divulgatiu*	formatiu	acadèmic - especialitzat**						
Hikal, W. (2014)	La investigación y Prevención de la criminalidad organizada. A Martínez, J.J. (Coord.) Criminalidad Organizada: Estudios Internacionales (pp.67-74) España: Criminología y Justicia Editorial.	ISBN: 978-149-484-425-7	Oberta	Castellà	7	X			X	2014	Delinqüència organitzada	Bibliogràfic	Global	SI
IFAW. (n.d.).	Luchando contra el tráfico de vida silvestre en línea. IFAW - International Fund for Animal Welfare.	https://www.ifaw.org/espanol/nuestro-trabajo/wildlife-trade/luchando-contra-el-trafico-de-vida-silvestre-en-linea	Oberta	Castellà	Web	X				s.d	Delinqüència mediambiental	Informatiu	Global	SI
La Moncloa (2018)	Referencia del Consejo de Ministros. Resumen. Aprobado el Plan de Acción contra el tráfico ilegal y furtivismo internacional de especies silvestres	http://www.lamoncloa.gob.es/consejodeministros/referencias/Paginas/2018/referencia20180216.aspx#Especies	Oberta	Castellà	Web	X				2018	Governamental	Informatiu	Espanya	SI
Martínez, J.J. (Coord.) (2014)	Criminalidad Organizada: Estudios Internacionales. España: Criminología y Justicia Editorial.	ISBN: 978-149-484-425-7	Oberta	Castellà	151	X		X		2014	Criminalitat Organitzada Internacional	Bibliogràfic - Jurídic	Global	SI
Maniglio, R. (2009)	The impact of child sexual abuse on health: a systematic review of reviews. Clinical Psychology Review.	https://doi.org/S0272-7358(09)00109-3 [pii]10.1016/j.cpr.2009.08.003	Oberta	Anglès	24	X				2009	Criminològic - Psicològic	Bibliogràfic	Global	SI

Autor	Referència bibliogràfica	Localització font: Catàleg IDs o URL	Tipus de font	Idioma	Pàg	Criteris de selecció i rebuig							
						Propòsit			ANY	Àmbit o tema criminològic	Naturalesa del contingut	Àmbit territorial	L'autor o autors han fet altres publicacions rellevants en l'àmbit?
						divulgiatiu*	formatiu	acadèmic - especialitzat**					
Ministerio de Asuntos Exteriores y de Cooperación (2018)	El Tráfico ilegal y Furtivismo Internacional de Especies se incluirá en las consultas políticas con terceros países.	http://www.exteriores.gob.es/Portal/es/SalaDePrensa/Actualidad/Paginas/Articulos/20180221_ACTUALIDAD3.aspx	Oberta	Castellà	Web	X			2018	Institucional	Informatiu	Espanya	SI
Ministerio del Interior (2018)	Guardia Civil. Información Institucional. Medio Ambiente. Servicio de Protección de la Naturaleza (SEPRONA)	http://www.guardiacivil.es/es/institucional/Conocenos/especialidades/Medio_ambiente/index.html	Oberta	Castellà	Web	X			2017	Institucional	Informatiu	Espanya	SI
Naciones Unidas (2004)	Convención de las naciones unidas contra la delincuencia organizada transnacional y sus protocolos. Oficina de las Naciones Unidas Contra la Droga y el Delito.	https://doi.org/10.5377/rpsp.v1i2.1373	Oberta	Castellà	85	X		X	2004	Convenció contra la Delinqüència Organitzada	Legislatiu	Global	SI
Naciones Unidas (2018)	Biblioteca de Documentación de la ONU: Medio ambiente	http://research.un.org/es/docs/environment/conferences	Oberta	Castellà	Web	X			2018	Institucional	Informatiu	Global	SI

Autor	Referència bibliogràfica	Localització font: Catàleg IDs o URL	Tipus de font	Idioma	Pàg	Criteris de selecció i rebuig							
						Propòsit			ANY	Àmbit o tema criminològic	Naturalesa del contingut	Àmbit territorial	L'autor o autors han fet altres publicacions rellevants en l'àmbit?
						divulgatiu*	formatiu	acadèmic - especialitzat**					
Natali, L. (2014)	Green Criminology, victimización medioambiental y social harm. El caso de Huelva (España). Revista Crítica Penal y Poder 2014, nº 7, Número especial: Daño social, sus causas y sus víctimas. Septiembre (pp.5-34) Observatorio del Sistema Penal y los Derechos Humanos. Universidad de Barcelona.	http://revistes.ub.edu/index.php/CriticaPenalPoder/article/view/10459/13448	Oberta	Castellà	30			X	2014	Green Criminology i victimització mediambiental. Estudi d'un cas	Bibliogràfic - Científic	Global - Espanya	SI
Patiño, M. (2015)	Término Crimipedia: Teoría de la elección racional de Cornish y Clarke. Criminia. Centro Para el Estudio y Prevención de la Delincuencia.	http://crimina.es/crimipedia/wp-content/uploads/2016/05/Teoría-de-la-elección-racional..pdf	Oberta	Castellà	15	X		X	2015	Teories criminològiques	Bibliogràfic	Espanya	SI
Potter, G. (2010)	What is Green Criminology?. Sociology Review. London South Bank University, UK.	http://www.greencriminology.org/monthly/WhatIsGreenCriminology.pdf	Oberta	Anglès	5	X			2010	Green Criminology	Social	Global	SI
Salazar, E. & Soto, M.A (2009)	Comercio ilegal de maderas y aplicación del Convenio CITES en España. Análisis de cinco casos de tráfico ilícito de especies maderables incluidas	http://archivo.es.greenpeace.org/espana/Global/espana/report/bosques/090423.pdf	Oberta	Espanyol	32	X		X	2009	Green Criminology	Bibliogràfic - Analític	Espanya	

Autor	Referència bibliogràfica	Localització font: Catàleg IDs o URL	Tipus de font	Idioma	Pàg	Criteris de selecció i rebuig							
						Propòsit			ANY	Àmbit o tema criminològic	Naturalesa del contingut	Àmbit territorial	L'autor o autors han fet altres publicacions rellevants en l'àmbit?
						divulgatiu*	formatiu	acadèmic - especialitzat**					
	en el Convenio CITES. Greenpeace												
San Juan, C. (2013)	Criminología ambiental: un área en expansión. Ars Iuris Salmanticensis. TRIBUNA DE ACTUALIDAD. Vol. 1, 33-35.	http://revistas.usal.es/index.php/ais/article/viewFile/10106/10523	Oberta	Castellà	5	X		X	2013	Criminologia ambiental	Bibliogràfic	Global - Espanya	SI
Sansó-Rubert, D. (2015).	Analysis of Criminal Intelligence from a Criminological Perspective: The Future of the Fight against Organized Crime. Journal of Law and Criminal Justice, 3 (1)(American Research Institute for Policy Development)	https://doi.org/10.15640/ilci.v3n1a3	Oberta	Anglès	9	X		X	2015	Crim organitzat	Bibliogràfic - Analític	Global	SI
Secretaria de Estado de Comercio	El Convenio CITES	http://www.cites.es/es-ES/elconveniocietes/Paginas/Introduccion.aspx	Oberta	Espanyol	Web	X			s.d	Institucional	Informatiu	Espanya	SI
SOCTA - EUROPOL (2017)	Serious and organised crime threat assessment. Crime in the age of technology EU Serious and Organised Crime	https://www.europol.europa.eu/socta/2017/	Oberta	Anglès	60			X	2017	Crim Organitzat	Informatiu - Analític (informe anual)	Global - Europa	SI

Autor	Referència bibliogràfica	Localització font: Catàleg IDs o URL	Tipus de font	Idioma	Pàg	Criteris de selecció i rebuig							
						Propòsit			ANY	Àmbit o tema criminològic	Naturalesa del contingut	Àmbit territorial	L'autor o autors han fet altres publicacions rellevants en l'àmbit?
						divulgatiu*	formatiu	acadèmic - especialitzat**					
	Threat Assessment - European Police Office 2017												
Soler, R (2017)	El Ecocidio: ¿Crimen internacional?	http://www.ieee.es/contenido/noticias/2017/12/DIEEEO128-2017.html	Oberta	Castellà	14	X			2017	Ecocidi	Bibliogràfic - Opinió	Global	SI
Sollund, R., & Maher, J. (2016)	The Illegal Wildlife Trade. EFFACE, A Case Study report on the Illegal Wildlife Trade in the United Kingdom, Norway, Colombia and Brazil)	https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199935383.013.161	Oberta	Anglès	62		X		2016	Informe d'investigació d'un cas Green Criminology	Bibliogràfic - Legislatiu	Global	SI
TRAFFIC International (2017)	Overview of important seizures in the European Union	http://ec.europa.eu/environment/cites/pdf/reports/2016_overview_significant_seizures.pdf	Oberta	Anglès	12	X		X	2017	Report sobre les confiscacions a la UE	Informatiu	Europeu	SI
UNODC. (2010a)	Delito ambiental: el tráfico ilícito de fauna silvestre y madera	https://www.unodc.org/toc/es/crimes/environmental-crime.html	Oberta	Castellà	5			X	2010	Green Criminology	Bibliogràfic	Global	SI
UNODC. (2010b).	The Globalization of Crime: A Transnational Organized Crime Threat Assessment. Chapter 7. Viena: United Nations publication.	https://doi.org/10.4135/9781483349091.n7	Oberta	Anglès	23			X	2010	Crim Organitzat	Informatiu-Analític (informe d'avaluació)	Global	SI

Autor	Referència bibliogràfica	Localització font: Catàleg IDs o URL	Tipus de font	Idioma	Pàg	Criteris de selecció i rebuig							
						Propòsit			ANY	Àmbit o tema criminològic	Naturalesa del contingut	Àmbit territorial	L'autor o autors han fet altres publicacions rellevants en l'àmbit?
						divulgatiu*	formatiu	acadèmic - especialitzat**					
Welsh, B. C., & Farrington, D. P. (2002)	Crime prevention effects of closed circuit television : a systematic review. Home Office, 252(August), 58.	https://doi.org/10.4073/csr.2008.17	Oberta	Anglès	58			X	2002	Estudi d'investigació criminològic: Revisió sistemàtica	Bibliogràfic - Estadístic	Global	SI
WWF	Tráfico de especies	https://www.wwf.es/nuestro_trabajo/especies_y_habitats/trafico_de_especies/	Oberta	Espanyol	Web	X			s.d	Green Criminology	Informatiu	Espanya	SI

Estil citació: APA 6à edició

* Divulgatiu: es tracta d'un tipus de text que va dirigit al públic en general, amb informació poc específica i un lèxic formal (no tècnic ni especialitzat).

** Acadèmic - especialitzat: es un tipus de text que va dirigit a un públic específic dins d'una àrea determinada amb un lèxic especialitzat i informació tècnica.

